

STUDIMI

Imazhet në kokat dhe zemrat tona:
Shqiptarët dhe serbët - njëri për tjetrin

Përgatitja e këtij studimi është mbështetur financiarisht nga Fondacioni Kombëtar për Demokraci (NED). Përgjegjësia për përmbajtjen e studimit i takon ekskluzivisht Byrosë për Kërkime Shoqërore dhe Qendrës për Avokimin e Kulturës Demokratike – ACDC.

ZORAN GAVRILOVIQ • DUŠAN RADAKOVIQ

STUDIMI

**Imazhet në kokat dhe zemrat tona:
Shqiptarët dhe serbët - njëri për tjetrin**

RRETH PROJEKTIT

Projekti “Pasqyra mediatike shqiptaro-serbe”, i realizuar nga organizatat BIRODI dhe ACDC, është konceptuar me qëllimin e përmirësimit të marrëdhënieve ndërmjet medieve dhe kuptimit më të mirë ndërmjet shqiptarëve të jugut të Serbisë dhe serbëve të veriut të Kosovës. Projekti përqendrohet në komunat Bujanoc, Preshevë dhe Medvegjë në jug të Serbisë, si dhe Mitrovicën e Veriut, Zveçan, Zubin Potok dhe Leposaviq në veri të Kosovës - rajone ku marrëdhëniet ndërmjet këtyre komuniteteve shpesh prishen nga narrativat politike dhe mediatike.

Ngjarjet e fundit, si konflikti në Banjskë dhe tensionet në lidhje me ngjarjet politike, kanë theksuar nevojën për analizën e perceptimit dhe kuptimit ndërmjet këtyre dy grupeve etnike. Roli i mediave dhe narrativave politike në formimin e qëndrimeve reciproke është treguar si faktor kyç në përkeqësimin, por potencialisht edhe në përmirësimin e marrëdhënieve. Prandaj, ky projekt synon që, përmes kërkimeve dhe aktiviteteve interaktive, të identifikojë narrativat dominuese dhe të ofrojë rekomandime për transformimin e tyre.

Në kuadër të projektit, janë realizuar anketa, fokus grupe dhe monitorimi i mediave, të cilat kanë mundësuar njohuri rreth “imazheve në kokat” - perceptimeve, qëndrimeve dhe stereotipeve që formojnë jetën e përditshme dhe marrëdhëniet ndërmjet njerëzve. Qëllimi ishte jo vetëm të evidentohen sfidat aktuale, por edhe të identifikohen zgjidhje konkrete për përmirësimin e komunikimit dhe kuptimit ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve. Rezultatet e projektit do të prezantohen në formën e një analize gjithëpërfshirëse me rekomandime, e cila do të jetë në dispozicion për publikun e gjerë dhe akterët kyç. Shtesë, si kontribut në përmirësimin e vazhdueshëm të marrëdhënieve, do të themelohet një çmim vjetor për promovimin e marrëdhënieve shqiptaro-serbe.

Në analizën vijuese, do të paraqiten hollësisht rezultatet e kërkimeve të kryera në kuadër të projektit. Një vëmendje e veçantë është theksuar në perceptimet e pjesëmarrësve nga grupe etnike dhe sociale të ndryshme, ndikimi i narrativave mediatike, si dhe propozimet për përmirësimin e bashkëpunimit ndërkombëtar në rajonet e analizuara.

ZORAN GAVRILOVIQ

HULUMTIMI I OPINIONIT PUBLIK

Mostër Lugina e Preshevës

Hulumtimi u realizua në një mostër prej 500 pjesëmarrësëve, ku 250 prej tyre ishin nga komunat e Bujanocit dhe Preshevës, ndërsa mostra veriore e Kosovës me 250 pjesëmarrës u realizua në komunat e Mitrovicës së Veriut, Zubin Potokut, Zveçanit dhe Leposaviqit. Brenda mostrës për Luginën e Preshevës, në komunën e Preshevës janë anketuar 135 persona, ndërsa në Bujanoc 115 persona. Zgjedhja e pjesëmarrësve u bë në tre hapa.

Hapi i parë i krijimit të mostrës përfshiu zgjedhjen e komuniteteve lokale në nivelin e komunave të Preshevës dhe Bujanocit, të cilat janë ndarë sipas madhësisë për të siguruar përfaqësim të barabartë të komuniteteve të vogla dhe të mëdha.

Zgjedhja e pjesëmarrësve në zonat urbane dhe rurale u bë në mënyrë që anketuesit kishin detyrim të zgjidhnin një rrugë qendrore, të përcaktonin adresën fillestare në vendbanimin ku po kryejnë anketimin (qendra e komunitetit lokal, kryqëzimi i madh, stacioni qendror i autobusëve, shtëpia e bashkësisë, etj.). Pas përcaktimit të adresës së fillimit, anketuesi lëvizte në anën e majtë të rrugës dhe zgjidhte çdo të shtatin numër (p.sh. 1 pastaj 8, pastaj 15, etj.).

Në rastin kur në numrin e rrugës ndodhet një ndërtesë banimi me njësi të shumta banimi (deri në 4 kate), anketuesi kishte detyrimin të anketonte vetëm një shtëpi, respektivisht një pjesëmarrës. Në ndërtesat e larta, respektivisht ndërtesat me më shumë se 4 kate, anketuesi mund të anketonte dy shtëpi, respektivisht dy pjesëmarrës. Nëse i pari është anketuar në katin e parë, i dyti duhet të jetë në katin e shtatë, ose i pari në katin e dytë, i dyti në katin e nëntë. Pra, është imperativ që të respektohet plotësisht parimi i “hapit të shtatë”. Nëse gjatë lëvizjes anketuesi arrin në një adresë ku ndodhet ndonjë institucion, ai zgjedh ndërtesën e parë rezidenciale që vjen në radhë.

Zgjedhja e pjesëmarrësve në zonat rurale është bërë në mënyrë që nëse bëhet fjalë për fshatra të dendur, zgjedhja e pjesëmarrësve është si në qytet, domethënë çdo numër i shtatë i shtëpisë. Nëse fshatrat janë të shpërndarë, si në zonat malore, atëherë zgjidhet çdo katërta shtëpi. Nëse edhe kjo nuk është e mundur, atëherë bëhet zgjedhja sipas parimit që është i mundshëm në rrethanat e dhëna, për shembull, çdo e dyta shtëpi, ose, në rastin më të keq, çdo shtëpi.

Në hapin e tretë, respektivisht në hapin e fundit, i cili lidhet me zgjedhjen e pjesëmarrësve në shtëpinë familjare, në anketë përgjigjen vetëm personat mbi 18 vjeç, të cilëve u afrohet më së shumti data e lindjes.

Shembulli i veriut të Kosovës

Në veri të Kosovës, anketimi u realizua gjithashtu në një mostrë prej 250 pjesëmarrësish, të shpërndarë në mënyrë të barabartë në komunat e Mitrovicës së Veriut, Zveçanit, Zubin Potokut dhe Leposaviqit. Zgjedhja e pjesëmarrësve në këtë zonë ishte gjithashtu e planifikuar me kujdes për të siguruar përfaqësimin e mostrës, duke përfshirë qytetarë të komuniteteve të ndryshme etnike, siç janë serbët, shqiptarët, boshnjakët dhe goranët.

Metodologjia e përdorur për zgjedhjen e pjesëmarrësve mbështetej në identifikimin e zonave kryesore urbane dhe rurale në çdo komunë, me një fokus shtesë në arritjen e një ekuilibri midis shtresave të ndryshme sociale. Vëmendje e veçantë i ishte kushtuar përfshirjes së pjesëmarrësve me një nivel më të lartë arsimimi, për të marrë të dhëna që ndriçojnë qëndrimet dhe perceptimet e individëve të informuar, që kontribuon ndjeshëm në cilësinë dhe vlefshmërinë e analizës.

Përveç hulumtimit me anketë, në katër komunat në veri të Kosovës janë organizuar edhe fokus grupe. Pjesëmarrësit e fokus grupeve janë zgjedhur në mënyrë që të përfshijnë përfaqësues të komunitetit lokal, organizatave të shoqërisë civile, studentë, ndërmarrës, gazetarë dhe përfaqësues të autoriteteve lokale. Qëllimi i kësaj qasjeje ishte të grumbullohen pikëpamje të ndryshme mbi marrëdhëniet ndërkombëtare dhe sfidat e përditshme me të cilat përballet popullsia e këtyre zonave.

Ky kombinim i hulumtimeve cilësore dhe sasore ka mundësuar një pasqyrë gjithëpërfshirëse të dinamikave sociale në veri të Kosovës, duke siguruar njëkohësisht që të dëgjohet zëri i të gjithëve, për projektin e akterëve përkatës.

Koncepti i kombit

Tema e parë me të cilën u përballën të intervistuarit ishte koncepti i kombit. Përkatësisht, të anketuarit patën mundësinë të zgjedhin një përgjigje dhe në këtë mënyrë të paraqesin se si e përkufizojnë një komb, para së gjithash si bashkësi e atyre që kanë të njëjtën shtetësi ose si bashkësi e atyre që kryesisht i përkasin një populli, d.m.th. kanë një fe, gjuhë, kulturë dhe traditë të përbashkët.

Gjetjet e hulumtimit, të cilat janë paraqitur në tabelën 1, tregojnë se si të shqiptarët ashtu edhe të serbët, të cilët jetojnë në veri të Kosovës, por edhe në Luginën e Preshevës, dominon koncepti etnik i kombit. Përqindja e të anketuarve që kanë zgjedhur këtë opcion në veri të Kosovës është 76.2%, dhe 92.8% në zonën e komunës së Preshevës dhe Bujanocit. Opcionin, sipas të cilit kombi është bashkësi e atyre që kanë shtetësi, është zgjedhur nga çdo i pesti i anketuar (19.9%) në veri të Kosovës, pra 6.4% në mesin e të anketuarve në Preshevë apo Bujanoc.

Tabela 1. Perceptimi i kombit në mesin e të anketuarve të nacionalitetit serb në veri të Kosovës dhe të anketuarve të nacionalitetit shqiptar, të cilët jetojnë në rajonin e komunës së Preshevës dhe Bujanocit.

	veri të Kosovës	Preshevës dhe Bujanocit
Komuniteti i atyre që kanë shtetësinë e të njëjtit shtet	19,9 %	6,4 %
Një komunitet i atyre që i përkasin një kombi, i cili ka fenë, gjuhën, kulturën dhe traditën e vet	76,2 %	92,8 %
Nz/Bo	3,9 %	0,8 %

Ky konstatim na flet për praninë e solidaritetit mekanik në mesin e të anketuarve, gjegjësisht mjedisin e etno-kolektivizmit të theksuar në të cilin si serbët në veri të Kosovës ashtu edhe shqiptarët në Luginën e Preshevës jetojnë në periferi të botëve etno-kombëtare qendrat e të cilave janë në Beograd dhe Prishtinë, pra në Tiranë.

Fakti që 92,8% e të anketuarve nga Presheva dhe Bujanoci janë për një konceptim etnik të kombit nuk justifikohet nga pikëpamja metodologjike për të bërë një analizë statistikore të rezultateve sipas variablave sociodemografike. Rezultatet justifikojnë analizën statistikore sipas të dhënave sociodemografike vetëm në mostrën e të anketuarve në veri të Kosovës.

Nga rezultatet e marra, sipas strukturës gjinore të të anketuarve në veri të Kosovës, kemi konstatuar se nuk ka dallim statistikisht domethënës sa i përket qëndrimit¹ për konceptin e kombit ndërmjet grave dhe burrave. Gjithashtu, nëse rezultatet e fituara shihen brenda strukturës së moshës të të anketuarve nga veriu i Kosovës, mund të konstatohet se ka një dallim statistikisht domethënës.² në nees brezave.

1 Koeficienti i kontingjentit (në tekstin e mëtejshëm CC) (0,587; 0,105)

2 CC (0,278; 0,008)

Tabela 1.1. Qëndrimi i të anketuarve në veri të Kosovës ndaj konceptit të kombit, varësisht nga mosha e të anketuarve

	18-29	30-39	40-49	50-64	65+
Komuniteti i atyre që kanë shtetësinë e të njëjtit shtet	15,1%	16,2%	10,8%	45,7%	17,6%
Një komunitet i atyre që i përkasin një kombi, i cili ka fenë, gjuhën, kulturën dhe traditën e vet	80,2%	81,1%	86,5%	54,3%	82,4%
Nz/Bo	4,7%	2,7%	2,7%	0%	0%

Duke kryqëzuar gjetjet për arsimimin e të anketuarve nga veriu i Kosovës dhe qëndrimin e tyre për kombin (Tabela 1.2), konkludohet se nuk ka dallim statistikisht domethënës në përgjigjet për perceptimin e kombit në raport me arsimimin e pjesëmarrësit në hulumtim³.

Tabela 1.2. Qëndrimi i të anketuarve në veri të Kosovës ndaj konceptit të kombit në varësi të edukimit të të anketuarve

	shkollë fillore	shkolla e mesme profesionale	Gjimnazi	Shkolla e mesme -	Kolegji	Arsimi në kolegj	Master studije	studimet master
Komuniteti i atyre që kanë shtetësinë e të njëjtit shtet	50,0%	18,5%		4,0%	12,9%	30,7%	21,4%	22,2%
Një komunitet i atyre që i përkasin një kombi, i cili ka fenë, gjuhën, kulturën dhe traditën e vet	50,0%	79,6%	100,0%	96,0%	80,6%	66,7%	71,4%	77,8%
Nz/Bo		1,9%			6,5%	2,7%	7,1%	

Duke krahasuar përgjigjet e pjesëmarrësve në hulumtim nga veriu i Kosovës për përkufizimin e kombit në përputhje me vetkonceptin-etnik të të anketuarve, gjejmë se ekziston një dallim statistikisht domethënës⁴. Konkretisht, kjo do të thotë se ka dallime të moderuara, por statistikisht domethënëse në perceptimin e kombit në varësi të identifikimit etnik (vet-identifikim) të të anketuarve.

3 CC (0,29; 0,114)

4 (p=0.026)

Tabela 1.3. Qëndrimi i të anketuarve në veri të Kosovës ndaj konceptit të kombit në varësi të etnoidentifikimit

	shqiptare	serb	boshnjak	Goranac	malazeze	jugosllave	Të papërcaktuar kombëtarisht
Komuniteti i atyre që kanë shtetësinë e të njëjtit shtet		17,9%	26,1%	100,0%	100,0%		50,0%
Një komunitet i atyre që i përkasin një kombi, i cili ka fenë, gjuhën, kulturën dhe traditën e vet	100,0%	79,2%	73,9%			50,0%	50,0%
Nz/Bo		2,8%				50,0%	

Duke krahasuar të gjeturat sipas vendbanimit në katër komuna në veri të Kosovës, arritëm në përfundimin se nuk ka dallim statistikiqsh domethënës në raport me konceptin dominues etno-kombëtar të kombit⁵.

Tabela 1.4. Qëndrimi i të anketuarve në veri të Kosovës ndaj konceptit të kombit në varësi të vendbanimit të të anketuarve

	Mitrovica veriore	Me zë të lartë	Përroi i Zubinit	Leposaviq
Komuniteti i atyre që kanë shtetësinë e të njëjtit shtet	24,1%	11,1%	9,4%	19,4%
Një komunitet i atyre që i përkasin një kombi, i cili ka fenë, gjuhën, kulturën dhe traditën e vet	73,0%	84,4%	87,5%	80,6%
Nz/Bo	2,9%	4,4%	3,1%	

Në fund do të paraqesim një analizë të varësisë statistikore të përkufizimit të kombit në varësi të sektorit në të cilin punojnë të anketuarit nga katër komunat në veri të Kosovës. Gjetjet e hulumtimit të paraqitura në tabelën 1.5 tregojnë se ekziston një varësi e dobët statistike, pra një lidhje ndërmjet këtyre dy variablave.⁶

5 CC (0,169; 0,28)

6 CC (0,48; 0,000)

Tabela 1.5. Qëndrimi i të anketuarve në veri të Kosovës ndaj konceptit të kombit në varësi të sektorit në të cilin punon i anketuari

	Komuniteti i atyre që kanë shtetësinë e të njëjtit shtet	Një komunitet i atyre që i përkasin një kombi, i cili ka fenë, gjuhën, kulturën dhe traditën e vet
Bujqësia, peshkimi, pylltaria, administrimi i ujërave		100,0%
Industria dhe minierat		100,0%
IT	12,5%	87,5%
Ndërtim, aktivitete komunale		100,0%
mjeshtëri	42,9%	57,1%
Trafiku dhe lidhjet	0%	0%
Tregti, hotelieri, turizëm	25,0%	75,0%
Shërbimet personale		100,0%
Financat		100,0%
Arsimi, kultura, shëndetësia, mbrojtja sociale	20,6%	76,5%
Policia, ushtria, mbrojtja		100,0%
Organet shtetërore, organizatat, partitë politike etj.	26,9%	73,1%
Amvise		100,0%
i papunë	11,8%	88,2%
Pensionist	23,1%	76,9%
Përfituesi i ndihmës sociale		100,0%
Nxënës apo student		100,0%
Diçka tjetër	33,3%	58,7%
Punëtor		100,0%
Asnjë përgjigje	12,5%	87,5%

Identitetet sociale

Tema e radhës, e cila do të prezantohet në studimin tonë, është identiteti social i të anketuarve, pra se si pjesëmarrësit në hulumtim e kanë shprehur rëndësinë e identitetit të tyre (social), d.m.th. çfarë imazhesh kanë të anketuarit për veten e tyre në kontekstin e shoqërive në të cilat jetojnë.

Një vështrim në tabelën 2 tregon se dy identitetet më të përfaqësuara, që kanë të bëjnë me përkatësinë etnike dhe fetare, janë të përfaqësuara në mënyrë të barabartë si në mesin e shqiptarëve të Luginës së Preshevës ashtu edhe në mesin e serbëve që jetojnë në komunat në veri të Kosovës.

Duhet nënvizuar se, me përjashtim të identitetit etnofiletik, i cili bashkon përkatësinë e popullit dhe të bashkësisë fetare, asnjë nga identitetet e tjera nuk përfaqësohet në më pak se 50% të rasteve. Përveç gjetjeve të ngjashme, hulumtimi tregon edhe dallime.

Sipas të dhënave nga Tabela 2, për të anketuarit nga veriu i Kosovës, hierarkia e identiteteve shoqërore përbëhet nga kjo renditje: përkatësia e vendit, rajonit (në veri të Kosovës), profesionit dhe qytetit ku jetojnë.

Në kundërshtim me këto konstatime janë gjetjet nga nën-mostra nga Lugina e Preshevës, hierarkia e identiteteve shoqërore të së cilës, përveç komponentëve etnik dhe fetarë, dominohet nga: përkatësia e një profesioni/profesionit, qyteti, rajoni (Lugina e Preshevës) dhe në fund shteti.

Tabela 2. Qëndrimi për rëndësinë e identiteteve sociale në varësi të vendbanimit të të anketuarve.

	Veri të Kosovës	Rendit	Lugina e Preshevës	Rendit
I përket vendit ku jetoni	79,6	3	62,0	6
Përkasin njerëzve ku ju jeni pjesë	77,9	1	84,3	2
Përkatësia fetare	77,9	1	89,9	1
I përket rajonit ku jetoni	61,3	4	72,2	5
I përket qytetit ku jetoni	55,8	6	76,7	4
I përkasin një profesioni/profesionit	56,4	5	77,2	3

Rezultatet e përmendura të hulumtimit flasin për ekzistencën e “mikro-botëve” në nivel të dy rajoneve. Secila prej këtyre dy rajoneve ka hierarkinë e vet të identiteteve shoqërore, e cila është pasqyrim i kontekstit social dhe politik dhe që kanë për bazë një komponentë etno-fetare.

Ky konstatim, së bashku me konstatimin e etnonacionalizmit të theksuar si formë e të kuptuarit të kombit, kanë një ndikim të thellë dhe afatgjatë në marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, por mbi të gjitha pengesë në procesin e kalimit nga komuniteti në shoqëria, ose siç do ta përkufizonin sociologët, nga një bashkësi mekanike në një shoqëri solidariteti organik.

Gjetjet e paraqitura tregojnë se shumica e të anketuarve në nivel etno-rajonal e ndërtojnë identitetin e tyre etnohapësinor në kundërshtim me subjektin juridiko-politik në të cilin realizojnë të drejtat dhe obligimet e tyre. Rrjedhimisht, të anketuarit nga veriu i Kosovës e lidhin identitetin e tyre hapësinor me shtetin (Serbinë), të cilin e njohin si subjekt juridik dhe politik, përkatësisht rajonin dhe qytetin ku jetojnë. Identiteti profesional i të anketuarve nga veriu i Kosovës është i ndrydhur në atë hierarki në raport me identitetet tjera sociale.

Në anën tjetër, të anketuarit nga Lugina e Preshevës zgjedhën profesionin/profesionin si identitet më të rëndësishëm, pasuar nga qyteti, rajoni dhe në fund shteti ku jetojnë.

Gjetjet nga tabela 2 tregojnë se nga njëra anë kemi konstatimin se të anketuarit nga veriu i Kosovës kanë realitetin e tyre, i cili lidhet me shtetin e Serbisë si hapësirë (simbolike), gjegjësisht juridiko-politike, e cila në jetën reale transferohet në rajon dhe në qytet si hapësira sociale në të cilat ndodh një lloj (vetë)izolimi. Një proces pothuajse identik i (vetë)izolimit është konstatuar në hulumtimin në nivel të Bujanocit dhe Preshevës, ku të anketuarit në përgjigjet e tyre kanë treguar se identifikimi i tyre më i vogël është me shtetin (Serbinë) në të cilin jetojnë, d.m.th se identifikohen dukshëm më shumë me profesionin e tyre, por edhe me qytetin dhe rajonin si enklava juridiko-politike dhe simbolike.

Tabela numër 2.1 tregon analizën e moshës së përgjigjeve të të anketuarve në varësi të vendbanimit.

Tabela 2.1. Qëndrimi ndaj rëndësisë së identitetit në varësi të vendbanimit dhe moshës së të anketuarit

	Përkatësia		18-29	30-39	40-49	50-64	65+
veri të Kosovës	Vendi ku jetoni	E rëndësishme	50,00%	32,40%	32,40%	28,60%	47,10%
		Shumë e rëndësishme	31,40%	45,90%	43,20%	62,90%	47,10%
			81,40%	78,30%	75,60%	91,50%	94,20%
Bujanocit dhe Preshevës	Vendi ku jetoni	E rëndësishme	21,40%	1,90%	19,00%	11,80%	22,20%
		Shumë e rëndësishme	45,50%	49,10%	40,50%	50,00%	55,60%
			66,90%	51,00%	59,50%	61,80%	77,80%
veri të Kosovës	Për njerëzit ku ju jeni pjesë	E rëndësishme	33,70%	17,60%	21,60%	34,30%	29,40%
		Shumë e rëndësishme	47,70%	59,50%	51,40%	60,00%	70,60%
			81,40%	77,10%	73,00%	94,30%	100,00%
Bujanocit dhe Preshevës	Për njerëzit ku ju jeni pjesë	E rëndësishme	19,60%	13,20%	26,80%	17,60%	11,10%
		Shumë e rëndësishme	63,40%	67,90%	65,90%	67,60%	66,70%
			83,00%	81,10%	92,70%	85,20%	77,80%
veri të Kosovës	Feja	E rëndësishme	45,30%	29,70%	32,40%	65,70%	35,30%
		Shumë e rëndësishme	34,90%	45,90%	43,20%	25,70%	64,70%
			80,20%	75,60%	75,60%	91,40%	100,00%
Bujanocit dhe Preshevës	Feja	E rëndësishme	13,40%	5,80%	4,90%	20,60%	0,00%
		Shumë e rëndësishme	73,20%	86,50%	92,70%	67,60%	88,90%
			86,60%	92,30%	97,60%	88,20%	88,90%
veri të Kosovës	Rajoni	E rëndësishme	44,20%	29,70%	27,00%	28,60%	41,20%
		Shumë e rëndësishme	27,90%	31,10%	37,80%	14,30%	47,10%
			72,10%	60,80%	64,80%	42,90%	88,30%
Bujanocit dhe Preshevës	Rajoni	E rëndësishme	30,40%	9,60%	34,10%	20,60%	22,20%
		Shumë e rëndësishme	44,60%	46,20%	48,80%	52,90%	55,60%
			75,00%	55,80%	82,90%	73,50%	77,80%
veri të Kosovës	Për në qytet	E rëndësishme	29,10%	24,30%	10,80%	11,40%	47,10%
		Shumë e rëndësishme	31,40%	29,70%	40,50%	20,00%	41,20%
			60,50%	54,00%	51,30%	31,40%	88,30%
Bujanocit dhe Preshevës	Për në qytet	E rëndësishme	32,10%	20,80%	31,70%	23,50%	22,20%
		Shumë e rëndësishme	47,30%	47,20%	51,20%	47,10%	66,70%
			79,40%	68,00%	82,90%	70,60%	88,90%
veri të Kosovës	Profesioni	E rëndësishme	23,30%	20,30%	29,70%	25,70%	35,30%
		Shumë e rëndësishme	32,60%	24,30%	29,70%	11,40%	47,10%
			55,90%	44,60%	59,40%	37,10%	82,40%
Bujanocit dhe Preshevës	Profesioni	E rëndësishme	36,00%	13,20%	30,00%	15,20%	0,00%
		Shumë e rëndësishme	40,50%	66,00%	52,50%	54,50%	77,80%
			76,50%	79,20%	82,50%	69,70%	77,80%

Qëndrimi për militarizmin sulmues

Duke dashur të hetohet komponenti militant i marrëdhënieve serbo-shqiptare në territoret kufitare, në pyetësor ishte përfshirë edhe një shkallë militarizmi. Në këtë mënyrë, donim të përcaktonim potencialin për konflikte (ushtarake) të matura me shkallën e militarizmit sulmues, d.m.th. gatishmëria e të anketuarve për të mbështetur luftën si mjet për korrigjimin e padrejtësive historike ndaj shtetit dhe kombit të cilit i përket i anketuari, pra si mjet për bashkimin e popullit të cilit i përket i anketuari në një shtet.

Tabela 3 tregon dallimet në nivelin e veriut të Kosovës dhe Luginës së Preshevës. Pak më shumë se një e pesta e të anketuarve nga Lugina e Preshevës janë të gatshëm të mbështesin militarizmin sulmues sesa të anketuarit nga veriu i Kosovës për të korrigjuar padrejtësitë e bëra ndaj vendit ku jetojnë të anketuarit, por edhe për të korrigjuar padrejtësitë historike, u bëhet njerëzve të cilëve u përkasin të anketuarit, d.m.th. se shumica e anëtarëve të kombit të cilit i përkasin të anketuarit janë të bashkuar në një shtet.

Tabela 3. Qëndrimi ndaj militarizmit sulmues

	veri të Kosovës	Preshevës dhe Bujanocit	+/-
Nëse është një mënyrë për të korrigjuar padrejtësitë historike të bëra më parë ndaj vendit tuaj	38,1	61,2	-23,1
Nëse është një mënyrë për të korrigjuar padrejtësitë historike të bëra ndaj popullit të cilit i përket	37,0	57,6	-20,6
Nëse kjo është mënyra për të bashkuar shumicën e anëtarëve të kombit tuaj në një shtet	35,9	58,8	-22,9

Segmentimi i rezultateve sipas të dhënave socio-demografike tregon se në mesin e të anketuarve që jetojnë në veri të Kosovës dhe në Luginën e Preshevës, në masën më të madhe nuk ka dallime të rëndësishme statistike në aspektin e militarizmit sulmues, që është një funksionin e revizionizmit territorial, përveç nëse përjashtohet një pjesë e të anketuarve që jetojnë në veri të Kosovës dhe që kanë arsim të mesëm profesional, shkollë të lartë ose master, gjegjësisht të anketuarit jetojnë në zonën e katër komunave në veri të Kosovës. Kosovë, dhe punojnë në sektorin e industrisë dhe minierave, ndërtimtarisë, shërbimeve personale, organeve shtetërore dhe partive politike.

Tabela 3.1 Qëndrimi ndaj militarizmit sulmues në varësi të karakteristikave sociodemografike të të anketuarve

		Nëse është një mënyrë për të korrigjuar padrejtësitë historike të bëra më parë ndaj vendit tuaj	Nëse është një mënyrë për të korrigjuar padrejtësitë historike të bëra ndaj popullit të cilit i përket	Nëse kjo është mënyra për të bashkuar shumicën e anëtarëve të kombit tuaj në një shtet
Bujanocit dhe Preshevës				
Gjinia e të anketuarit	Kruskal-Wallis	0,000	0,473	2,355
	Shkalla e lirisë	1	1	1
	Rëndësia	0,998	0,492	0,125
Moshë e të anketuarit	Kruskal-Wallis	3,413	5,508	7,943
	Shkalla e lirisë	4	4	4
	Rëndësia	0,491	0,239	0,094
Edukimi i të anketuarve	Kruskal-Wallis	1,452	6,497	2,133
	Shkalla e lirisë	5	5	5
	Rëndësia	0,919	0,261	0,830
Sektori i punësimit	Kruskal-Wallis	27,836	23,255	24,545
	Shkalla e lirisë	24	24	24
	Rëndësia	0,267	0,505	0,431
veri të Kosovës				
Gjinia e të anketuarit	Kruskal-Wallis	0,428	0,730	0,475
	Shkalla e lirisë	1	1	1
	Rëndësia	0,513	0,393	0,491
Moshë e të anketuarve	Kruskal-Wallis	4,255	2,808	3,605
	Shkalla e lirisë	4	4	4
	Rëndësia	0,373	0,590	0,462
Edukimi i të anketuarve	Kruskal-Wallis	12,278	9,011	14,615
	Shkalla e lirisë	7	7	7
	Rëndësia	0,092	0,252	0,041
Sektori i punësimit	Kruskal-Wallis	41,193	34,540	51,719
	Shkalla e lirisë	19	19	19
	Rëndësia	0,002	0,016	0,000

Ky konstatim na tregon se në veri të Kosovës ekziston një marrëveshje e shumicës se nuk ka mbështetje për militarizmin sulmues, por edhe se ka një pjesë të qytetarëve që besojnë se militarizmi sulmues është i justifikuar. Në anën tjetër, përkrahje për militarizmin sulmues ka edhe një numër i madh i të anketuarve nga zona e Luginës së Preshevës.

Ndjenjat për njëri-tjetrin

Hapi tjetër në hulumtimin e marrëdhënieve ndëretnike ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve janë emocionet që ata ndiejnë ndaj njëri-tjetrit. Duhet mbajtur mend se emocionet janë pjesë e qëndrimeve dhe si të tilla ndikojnë në formimin, riprodhimin dhe ndryshimin e qëndrimeve, pra emocionet janë pjesë e qëndrimit të strukturës së personalitetit dhe grupeve shoqërore të cilave bënë pjesë, dhe kombi është sigurisht një prej grupeve shoqërore.

Prandaj në pyetësor kemi pasur një pyetje që ka matur qëndrimet e të anketuarve ndaj koncepteve: Serbi, Kosovë, shqiptarë dhe serb, sepse qëllimi ka qenë të përcaktojmë anën emocionale të qëndrimeve të serbëve dhe shqiptarëve që jetojnë në veri të vendit. Nga Kosova, gjegjësisht Lugina e Preshevës.

Nuk ishte e vështirë të supozohej, siç tregohet nga të dhënat nga tabela nr. 4, se do të ketë ndarje të qarta kur bëhet fjalë për emocionet pozitive (respekt, admirim, dashuri) dhe negative (urrejtje, përbuzje, frikë) të të anketuarve, në atë mënyrë që shumica e të anketuarve që jetojnë në Luginën e Preshevës, kanë emocione pozitive ndaj shqiptarëve dhe Kosovës dhe negative ndaj Serbisë dhe serbëve. Dhe anasjelltas, se shumica e të anketuarve që jetojnë në veri të Kosovës do të kenë emocione pozitive ndaj Serbisë dhe serbëve, pra emocione negative ndaj Kosovës dhe shqiptarëve.

Tabela 4. Pasqyrë e reagimeve emocionale ndaj termave Serbi, Kosovë, Shqiptarë dhe Serb, në varësi të vendbanimit të të anketuarve

Vendbanimi	Si ndiheni për këtë?	Urrejtje	Frika	Përbuzje	Respekt	Admirim	Dashuria	Indiferenca	Nuk kam asnjë qëndrim
veri të Kosovës	Kosova	13,3	17,7	16,0	1,1	2,8	21,0	16,0	23,2
Preshevës dhe Bujanocit		2,4	3,2	2,8	45,6	31,2	65,6	6,4	4,8
veri të Kosovës	Serbisë	0,0	0,0	1,7	26,5	9,4	30,4	17,1	18,2
Preshevës dhe Bujanocit		45,6	44,8	35,2	17,2	3,2	1,2	18,4	7,6
veri të Kosovës	shqiptarët	6,6	17,1	14,9	4,4	1,1	6,1	39,8	16,6
Preshevës dhe Bujanocit		2,0	2,4	6,9	36,7	52,4	56,0	4,4	3,2
veri të Kosovës	ndaj serbëve	0,6	0,0	1,1	17,7	3,9	41,4	13,8	24,9
Preshevës dhe Bujanocit		39,8	26,1	21,6	15,8	2,9	1,7	7,9	22,8

Krahas komponentit emocional të qëndrimit, ekziston edhe komponenti konativ (interes/motivues) dhe njohës, pra akses i qytetarit në informacione për subjektin e qëndrimit.

Rezultatet e hulumtimit në tabelën 5 tregojnë se ka informacione për shqiptarët dhe serbët, me praninë e përjashtimeve, siç është rasti i të anketuarve (14.9%) nga veriu i Kosovës, të cilët janë shumë pak të informuar për atë që po ndodh në Kosovë, zonën e Luginës së Preshevës, apo një shembull tjetër ku vetëm pak më shumë se çdo i katërta i anketuar (27.2%) nga Lugina e Preshevës informon për situatën në Serbi.

Tabela 5. Frekuenca e përditësimit (mesatare dhe e lartë) në varësi të vendbanimit të të anketuarit.

	veri të Kosovës	Preshevës dhe Bujanocit
Sa jeni të informuar për Serbinë?	82,3	27,2
Si merrni informacione për Kosovën?	80,1	67,6
Si merrni informacione për veriuin e Kosovës?	87,8	56,8
Si merrni informacione për Bujanocin dhe Preshevën	14,9	75,2
Si merrni informacione për pozicionin e njerëzve të cilëve u përkisni?	80,1	60,4
Si merrni informacione për jetën e njerëzve që jetojnë pranë jush?	74,0	46,8

Krahas vëllimit të informacionit (komponenti sasior), kemi matur edhe temat për të cilat të anketuarit janë të informuar kur bëhet fjalë për marrëdhëniet ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve (komponent cilësor).

Të anketuarit nga veriu i Kosovës deklaruan se më së shumti informohen për politikën, gjegjësisht situatën politike (14.2%), pasuar nga veprimet e institucioneve të Kosovës, në radhë të parë veprimet e policisë së Kosovës ndaj serbëve, sjelljet e të cilëve janë karakterizuar nga të anketuarit. si terror - duke i imponuar frikë komunitetit serb (13.9%).

Bashkëpunimi multietnik si temë është interesante për 7.4% të pjesëmarrësve në anketë. E njëjta përqindje (7,4%) është interesuar për temën e ngjarjeve në veri të Kosovës. Çdo i pesti i anketuar ka dhënë përgjigjen "Nuk e di - nuk ka përgjigje".

Për dallim nga mostra e veriut të Kosovës, mostra e të anketuarve që jetojnë në Luginën e Preshevës, kur bëhet fjalë për marrëdhëniet serbo-shqiptare, janë kryesisht të informuar për politikën (38.8%), ekonominë (18.8%), gjendja e shoqërisë (12.4) . Pak më shumë se ¼ e të anketuarve (27.2%) deklaruan se janë të informuar për të gjitha temat.

Gjetjet nga Tabela 6 na tregojnë se pjesëmarrësit e hulumtimit, qofshin ata nga veriu i Kosovës apo nga Lugina e Preshevës, kanë një rrjet të kontakteve sociale që mbulojnë zonën e Serbisë dhe Kosovës, gjegjësisht zonën e veriut të Kosovës dhe Luginën e Preshevës. Sigurisht, ka intenzitete të ndryshme të rrjeteve sociale midis pjesëmarrësve në hulumtim.

Brenda rrjetit social të kontakteve më së shumti lidhet me të afërmit dhe miqtë, ndonëse ka edhe biznese.

Tabela 6. Rrjetet sociale

a keni	veri të Kosovës	Lugina e Preshevës
Të afërmit që jetojnë në Serbi	91,7	81,2
Miqtë që jetojnë në Serbi	94,5	78,4
Partnerët e biznesit të kolegëve që jetojnë në Serbi	76,2	56,0
Të afërmit që jetojnë në Kosovë	84,0	75,6
Miqtë që jetojnë në Kosovë	84,0	81,6
Partnerët e biznesit të kolegëve që jetojnë në Kosovë	73,5	57,2
Të afërmit që jetojnë në veri të Kosovës	87,3	51,6
Miqtë që jetojnë në veri të Kosovës	94,5	57,6
Partnerët e biznesit të kolegëve që jetojnë në veri të Kosovës	87,3	42,4
Të afërmit që jetojnë në Bujanoc apo Preshevë	5,0	86,0
Miqtë që jetojnë në Bujanoc apo Preshevë	18,2	79,6
Partnerët afarist të kolegëve që jetojnë në Bujanoc apo Preshevë	9,4	67,2

Kështu, pothuajse çdo i dhjetë i anketuar (9.4%) , i cili jeton në veri të Kosovës, ka partner biznesi në Bujanoc apo Preshevë, dhe pothuajse çdo i anketuar tjetër që jeton në Bujanoc dhe Preshevë ka kontakte biznesi me njerëzit që jetojnë në veri të Kosovës.

Në hulumtim kemi pyetur të anketuarit se për çfarë arsye janë në Serbi apo Kosovë. Rezultatet tregojnë se arsyet personale dominojnë si arsye e ardhjes së të anketuarve nga veriu i Kosovës dhe Lugina e Preshevës në Serbi apo Kosovë, ndërsa vendi i dytë është miqësor, dhe i treti është profesional i biznesit. Duhet të theksohet se çdo i pesti i anketuar nga Bujanoci dhe Presheva nuk ka qenë kurrë në pjesën tjetër të Serbisë.

Tabela 6. Lëvizshmëria hapësinore-sociale

Vendbanimi	Në çfarë rasti keni qenë?	Personale	Miqësore	Profesionist i biznesit	Unë nuk isha
veri të Kosovës	Në Serbi	70,7	19,9	2,2	7,2
Lugina e Preshevës	Në Serbi	56,4	14,4	8,4	20,8
veri të Kosovës	Në Kosovë	60,2	16,6	12,7	10,5
Lugina e Preshevës	Në Kosovë	19,6	58,8	15,6	6,0

Tani kalojmë në analizën e rezultateve, të cilat kanë të bëjnë me pikëpamjet e të anketuarve për kornizën institucionale, që është funksion i përfaqësimit, dmth. përfaqësimi i interesave të qytetarëve në nivel të organeve parlamentare, gjegjësisht organeve që janë në funksion të pushtetit ekzekutiv në fushën e të drejtave të pakicave kombëtare.

Sa i përket të anketuarve, të cilët jetojnë në zonën e veriut të Kosovës, shumica e tyre nuk kanë mendim për deputetët që përfaqësojnë komunitetin shqiptar në Kuvendin e Serbisë, ndërsa çdo i katërti (24.3%) ka një mendim negativ për punën e përfaqësuesve të komunitetit shqiptar në Kuvendin e Serbisë. Duhet theksuar se 16% e të anketuarve nuk kanë qëndrim as pozitiv e as negativ ndaj punës së deputetëve që përfaqësojnë komunitetin shqiptar në Kuvendin e Serbisë.

Pothuajse gjysma e të anketuarve (46.4%) nga veriu i Kosovës kanë vlerësim negativ për përfaqësimin në Kuvendin e Kosovës nga deputetët, të cilët janë përfaqësues të bashkësisë kombëtare serbe. Pothuajse një e treta e të anketuarve (29.8%) nga veriu i Kosovës e vlerësojnë negativisht punën e ministrive kompetente, të cilat kujdesen për të drejtat e pakicave kombëtare në Qeverinë e Serbisë. Pakënaqësia e këtyre të anketuarve është më e madhe kur bëhet fjalë për ministrinë në Qeverinë e Kosovës, të cilat kujdesen për të drejtat e të miturve, sepse 55.8% e anekuarve kanë vlerësim negativ për punën e këtyre ministrave.

Pjesëmarrësit në anketë treguan pakënaqësi dërmuese kur është fjala për marrëveshjet e Brukselit dhe Ohrit.

Tabela 7. Qëndrimi ndaj kornizës institucionale të të anketuarve që jetojnë në veri të Kosovës.

A jeni njohur me to dhe si i vlerësoni?	Unë nuk jam i njohur	Njihuni dhe vlerësoni pozitivisht	Njohje dhe vlerësim as pozitiv dhe as negativ	Njohja dhe vlerësimi negativ	Njohuri, por nuk mund ta vlerësoj
Deputetët që përfaqësojnë komunitetin shqiptar në Kuvendin e Serbisë	28,7	9,4	16,0	24,3	21,5
Deputetët, të cilët përfaqësojnë komunitetin serb në Kuvendin e Kosovës	9,4	1,7	13,3	46,4	29,3
Ministrat në Qeverinë e Serbisë që kujdesen për të drejtat e bashkësive kombëtare	19,9	2,8	19,3	29,8	28,2
Ministrat në Qeverinë e Kosovës që kujdesen për të drejtat e komuniteteve kombëtare	7,2	2,2	16,6	55,8	18,2
marrëveshjet e Brukselit	10,5	1,7	16,6	54,1	17,1
Marrëveshja e Ohrit	11,6	1,7	15,5	54,1	17,1

Tani do të paraqesim pamjen e mekanizmit institucional nga të intervistuarit, të cilët jetojnë në Luginën e Preshevës.

Numri më i madh i të anketuarve nga Lugina e Preshevës, katër nga dhjetë prej tyre, vlerësojnë pozitivisht trajtimin e përfaqësuesve të bashkësisë kombëtare shqiptare në Kuvendin e Serbisë. Më shumë se një e katërta e të anketuarve (28.8%) nuk kanë mundur të komentojnë punën e përfaqësuesve serb në Kuvendin e Kosovës, dhe (31.2%) nuk e kanë vlerësuar as pozitivisht e as negativisht.

Kur u pyetën për të vlerësuar punën e ministrive kompetente në Qeverinë e Serbisë, të cilat merren me të drejtat e komuniteteve kombëtare, një e treta e pjesëmarrësve në anketë (29.6%) nuk kanë as opinion pozitiv e as negativ, ndërsa 27.2% e të anketuarve nuk kanë opinion. Në anën tjetër, 1/3 e pjesëmarrësve në anketë nga Lugina e Preshevës vlerësojnë

pozitivisht punën e ministrive në Qeverinë e Kosovës, të cilat merren me të drejtat e pakicave kombëtare (33.6%).

Sa i përket Marrëveshjeve të Brukselit dhe Marrëveshjes së Ohrit, mesatarisht, çdo i dhjetë i anketuar i sheh pozitivisht këto dy marrëveshje, dhe çdo i pesti negativisht .

Tabela 8. Qëndrimi ndaj kornizës institucionale të të anketuarve që jetojnë në Luginën e Preshevës

A jeni njohur me to dhe si i vlerësoni?	Unë nuk jam i njohur	Njihuni dhe vlerësoni pozitivisht	Njihuni dhe vlerësoni as pozitive as pozitive	Njihuni dhe vlerësoni as pozitive as pozitive	E njohur, por nuk mund ta vlerësoj
Deputetët që përfaqësojnë komunitetin shqiptar në Kuvendin e Serbisë	4,8	40,8	18,4	9,6	26,4
Deputetët, të cilët përfaqësojnë komunitetin serb në Kuvendin e Kosovës	4,4	17,2	31,2	18,4	28,8
Ministrat në Qeverinë e Serbisë që kujdesen për të drejtat e bashkësive kombëtare	5,6	16,0	29,6	21,6	27,2
Ministrat në Qeverinë e Kosovës që kujdesen për të drejtat e komuniteteve kombëtare	4,8	33,6	23,6	8,8	29,2
marrëveshjet e Brukselit	6,4	11,2	28,0	21,2	33,2
Marrëveshja e Ohrit	8,4	10,8	22,4	23,6	34,8

Asnjë nga komponentët e analizuar të bilancit të (pa)kënaqësisë së të anketuarve, i krijuar për këtë rast, nuk e ka kaluar 50% të kënaqshmërisë, gjë që na jep indikacione se ka pakënaqësi te qytetarët e veriut të Kosovës dhe të Luginës së Preshevës.

Kur bëhet fjalë për të anketuarit nga zona e veriut të Kosovës, ata janë më të kënaqur me mundësitë e shkollimit në gjuhën amtare (48.6%), pasuar nga standardi material (36.5%) dhe mundësitë e shkollimit në përgjithësi. Në mesin e të anketuarve nga Lugina e Preshevës, kënaqësia më e madhe lidhet me mundësinë e ushtrimit të të drejtave fetare (43,2%), gjendjen materiale (34%) dhe mundësinë e shkollimit në gjuhën amtare (31,2%).

Tabela numër 9. Bilanci i (pa)kënaqësisë

Sa jeni të kënaqur brenda qytetit ku jetoni?	veri të Kosovës	Lugina e Preshevës
Standardi material i familjes suaj	36,5	34,0
Sistemi shëndetësor	23,8	26,4
Mundësitë arsimore në përgjithësi	25,4	19,6
Mundësitë e shkollimit në gjuhën amtare	48,6	31,2
Ushtrimi i të drejtave në sistemin gjyqësor	6,1	22,8
Duke ruajtur gjuhën amtare	22,1	27,6
Duke ruajtur trashëgiminë kulturore	23,8	27,2
Mundësitë për të ushtruar të drejtat tuaja fetare	23,8	43,2

Kur bëhet fjalë për marrëdhëniet ndëretnike të shqiptarëve dhe serbëve në zonën e veriut të Kosovës, pra në Luginën e Preshevës, për këtë kemi bërë një pyetje të veçantë.

Të anketuarit nga veriu i Kosovës kanë vlerësuar jashtëzakonisht negativisht marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve. Asnjë i anketuar nuk tha se marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve janë të mira në Mitrovicën Veriore, Zveçan, Zubin Potok dhe Leposaviq, kjo përqindje është 0.6% e të anketuarve. Për dallim nga pjesëmarrësit në hulumtim nga veriu i Kosovës, në Luginën e Preshevës, përqindja e vlerësimit pozitiv të marrëdhënieve ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve është dukshëm më e lartë. Më shumë se gjysma e të anketuarve (57,2%) besojnë se marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve në Bujanoc janë të mira, ndërsa përqindja në Preshevë është 44%.

Qytetarët e anketuar të veriut të Kosovës dhe të Luginës së Preshevës patën rastin të shprehin qëndrimet e tyre për të ardhmen e marrëdhënieve ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve.

Për 72.9% të të anketuarve nga veriu i Kosovës, e ardhmja e marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve qëndron në konflikte me intensitet të ndryshëm në veri të Kosovës. Një e treta e të anketuarve (33.6%) në Luginën e Preshevës kanë të njëjtin qëndrim për të ardhmen e marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve në veri të Kosovës, ndërsa 33.6% nuk mund të vlerësojnë se si do të jenë marrëdhëniet ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve në Kosovë. zona e veriut të Kosovës.

Në anën tjetër, më shumë se gjysma e të anketuarve (54.1%) nga veriu i Kosovës nuk mund të vlerësojnë se si do të jenë marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve në zonën e Luginës së Preshevës, dhe 40.8% e të anketuarve nga Lugina e Preshevës besojnë se serbët dhe shqiptarët e zonës do të jetojnë Luginë të Preshevës pranë njëri-tjetrit pa konflikte.

Tabela 10. Parashikimi i të anketuarve për të ardhmen e marrëdhënieve serbo-shqiptare

Vendbanimi i të anketuarit	Sa i përket marrëdhënieve mes serbëve dhe shqiptarëve, cili është vlerësimi juaj, a do të shkojnë në atë drejtim?	Në drejtim të konflikteve të reja me intensitet të ndryshëm	Në drejtim të të jetuarit pranë njëri-tjetrit pa konflikte	Në drejtim të bashkëpunimit dhe tolerancës	Nuk mund ta vlerësoj
veri të Kosovës	Pjesa jugore e Kosovës	72,9	7,7	7,2	12,2
Lugina e Preshevës	Pjesa jugore e Kosovës	33,6	26,0	6,8	33,6
veri të Kosovës	Bujanocit dhe Preshevës	26,0	11,6	8,3	54,1
Lugina e Preshevës	Bujanocit dhe Preshevës	15,6	40,8	21,6	22,0

Problemet dhe zgjidhjet

Pjesëmarrësit në hulumtim patën mundësinë të deklarojnë se cilat janë problemet më të mëdha që rëndojnë marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve.

Për të anketuarit nga veriu i Kosovës, problemet kryesore që rëndojnë marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve janë: politika (15.5%), pushtimi i veriut të Kosovës, sekuestrimi i pronës, represioni nga policia (15.5%), veprimet e Qeveria e Kosovës (9.4%) dhe Albin Kurti (6.6%). Në anën tjetër, për të anketuarit nga Lugina e Preshevës, problemet që i rëndojnë marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve janë: problemet sociale (22.8%), trashëgimia e luftës (10.4%), gjuha (10.4%) dhe diskriminimi ndaj shqiptarëve (10%).

Në fund të hulumtimit do të paraqesim gjetjet, të cilat na tregojnë se si të anketuarit shohin se cilët akterë janë pjesë e problemit dhe cilët janë pjesë e zgjidhjes.

Të anketuarit, të cilët jetojnë në veri të Kosovës, besojnë se burimet kryesore të problemeve në marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve janë: Qeveria në Kosovë (81.8%), Perëndimi (80.7%) dhe Marrëveshja e Ohrit (63%).

Për të anketuarit nga Lugina e Preshevës, akterët që kontribuojnë në problemet në marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve janë: qeveria në Serbi (46%), deputetët që përfaqësojnë komunitetin serb në Kuvendin e Kosovës (45.6%) dhe Rusia (41.2%).

Tabela 11. Kush është burimi i problemit në marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve

	veri të Kosovës	Lugina e Preshevës
Perëndimi	80,7	24,8
Rusia	29,8	41,2
Qeveria në Serbi	30,9	46,0
Qeveria në Kosovë	81,8	30,0
Deputetët që përfaqësojnë komunitetin shqiptar në Kuvendin e Serbisë	44,8	33,6
Deputetët, të cilët përfaqësojnë komunitetin serb në Kuvendin e Kosovës	37,6	45,6
Ministrat në Qeverinë e Serbisë që kujdesen për të drejtat e pakicave kombëtare	19,9	38,8
Ministrat në Qeverinë e Kosovës që kujdesen për të drejtat e pakicave kombëtare	53,6	29,2
Komuna e Mitrovicës së Veriut	57,5	32,0
Komuna Zubin Potok	55,8	31,2
Komuna e Leposaviqit	55,8	30,0
Komuna e Zveçanit	55,8	28,4
Komuna e Bujanocit	20,4	32,8
Komuna e Preshevës	18,8	39,2
Komuna e Medvegjës	10,5	38,4
Këshilli Kombëtar i Shqiptarëve në Serbi	28,2	32,4
Oda Ekonomike e Serbisë	11,0	38,8
Oda Ekonomike e Kosovës	40,3	34,4
Marrëveshja e Brukselit	54,7	22,0
Marrëveshja e Ohrit	63,0	16,8
Mediat	54,7	26,8
Pjesëtarë të popullit serb	9,4	27,6
Pjesëtarë të kombit shqiptar	44,8	16,0
Nuk kam asnjë qëndrim	9,9	9,2

Sipas pikëpamjeve të pjesëmarrësve në anketë nga veriu i Kosovës, anëtarët e kombit serb (49.2%), Qeveria e Serbisë (43.1%) dhe Oda Ekonomike e Serbisë (38.1%) shihen si akterë që po përpiqen të përmirësohen marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve sipas mendimit të të anketuarve që jetojnë në veri të Kosovës.

Sipas të anketuarve nga Lugina e Preshevës, Qeveria e Kosovës (53.2%), Këshilli Kombëtar i Shqiptarëve në Serbi (48.4%) dhe deputetët që përfaqësojnë komunitetin shqiptar në Kuvendin e Serbisë (46%) kontribuojnë më së shumti në përmirësim të marrëdhënieve ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve. Duhet nënvizuar se ky grup i të anketuarve i sheh edhe odat ekonomike të Serbisë dhe Kosovës si akterë që kontribuojnë në përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve.

Tabela 12. Cila nga të mësipërmet po përpiqet të përmirësojë marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve

	veri të Kosovës	Lugina e Preshevës
Perëndimi	1,1	33,2
Rusia	21,5	37,2
Qeveria në Serbi	43,1	34,8
Qeveria në Kosovë	1,7	53,2
Deputetët që përfaqësojnë komunitetin shqiptar në Kuvendin e Serbisë	7,2	46,0
Deputetët, të cilët përfaqësojnë komunitetin serb në Kuvendin e Kosovës	13,3	33,6
Ministrat në Qeverinë e Serbisë që kujdesen për të drejtat e pakicave kombëtare	24,3	35,6
Ministrat në Qeverinë e Kosovës që kujdesen për të drejtat e pakicave kombëtare	2,2	45,6
Komuna e Mitrovicës së Veriut	8,8	31,2
Komuna Zubin Potok	8,8	24,8
Komuna e Leposaviqit	8,8	22,0
Komuna e Zveçanit	8,8	26,8
Komuna e Bujanocit	8,8	51,2
Komuna e Preshevës	8,8	45,2
Komuna e Medvegjës	20,4	43,2
Këshilli Kombëtar i Shqiptarëve në Serbi	13,3	48,4
Oda Ekonomike e Serbisë	38,1	33,6
Oda Ekonomike e Kosovës	13,8	34,8
Marrëveshja e Brukselit	9,4	31,2
Marrëveshja e Ohrit	4,4	34,8
Mediat	8,3	25,6
Pjesëtarë të popullit serb	49,2	24,4
Pjesëtarë të kombit shqiptar	13,8	34,0
Nuk kam asnjë qëndrim	35,4	13,2

RAPORTI I FOKUS GRUPIT

Korniza metodologjike

Në Bujanoc janë mbajtur dy fokus grupe me përfaqësues të komunitetit lokal. Përzgjedhja e të anketuarve u shoqërua me një shkallë të ulët gatishmërie për të marrë pjesë në fokus grupe. Në vetë fokus grupet, të anketuarit treguan njëfarë përmbajtjeje. Pjesëmarrësit e fokus grupeve i dhanë përgjigjet e tyre me shkrim dhe me gojë në gjuhën e zgjedhur prej tyre, kryesisht shqip. Fokus grupet zgjatën nga 60 minuta secili.

Fokus grupit - Lugina e Preshevës

Korniza tematike:

Fokus grupet u zhvilluan në atë mënyrë që u diskutuan tri tema: historia, e tashmja dhe e ardhmja e marrëdhënieve ndëretnike ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve.

- *Qëndrimi ndaj historisë së marrëdhënieve ndëretnike ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve*

Sipas pjesëmarrësve të fokus grupit, historia e marrëdhënieve ndëretnike ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve karakterizohet nga dy periudha.

Periudha e parë është periudha kur ka ekzistuar bashkëjetesa, pra periudha e luftës së përbashkët kundër sundimit osman dhe periudha pas pavarësisë së Serbisë si shtet, e cila dëshiron ta kthejë Kosovën në sundimin e saj. Pastaj vjen periudha e luftës për territor dhe urrejtje, pra konflikti mes serbëve dhe shqiptarëve. Lind një konflikt se kush është vendas dhe kush është i ardhur në Kosovë, d.m.th. territori i së cilës është Kosova. Përgjatë historisë, të dy kombet luajnë rolin e viktimës dhe heroit, i cili mposht palën tjetër.

Sipas pjesëmarrësve të fokus grupeve, nëse nga veriu i Malit të Zi përjashtohen marrëdhëniet e mira të malazezëve dhe serbëve me shqiptarët gjatë sundimit osman, serbët dhe shqiptarët nuk e kanë njohur shumë njëri-tjetrin gjatë historisë.

Pjesëmarrësit e fokus grupeve përmendën ngjarjet kryesore që përcaktojnë historinë moderne të marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve:

- Heqja e Kushtetutës në vitin 1974, e cila i dha Kosovës statusin e krahinës në RSFJ,
- Demonstratat në Kosovë gjatë vitit 1981,
- Heqja e autonomisë së Kosovës,
- Konfliktet e luftës në Kosovë dhe ndërhyrja e NATO-s
- Shpallja e Pavarësisë së Kosovës

- *Qëndrimi ndaj gjendjes aktuale të marrëdhënieve ndëretnike ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve*

Situata aktuale është rezultat i së kaluarës, e cila ka ndikuar dukshëm në ndërtimin e imazhit të serbëve dhe shqiptarëve për njëri-tjetrin. Përkatësisht, pjesëmarrësit e fokus grupeve theksuan se marrëdhëniet ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve zhvillohen në dy nivele.

E para është personale. Është një situatë ku mes serbëve dhe shqiptarëve ekziston një marrëdhënie miqësore, biznesi apo ndonjë lloj tjetër. Një marrëdhënie e tillë personale është diçka që nuk promovohet publikisht, por mbetet në kufijtë e dukshmërisë dhe jo rrallëherë në fshehtësi.

Niveli i dytë është kolektiv, i cili bazohet në imazhe kolektive në mendjet e shqiptarëve dhe serbëve, të cilat janë rezultat i historisë së intolerancës ndaj shqiptarëve dhe serbëve. Niveli kolektiv i marrëdhënieve mes serbëve dhe shqiptarëve anulon gjithçka që është krijuar në nivel personal. Në një mjedis të tillë përhapen imazhe pozitive të "vetes" dhe imazhe negative të "tjetrit".

Kështu, shqiptarët, pjesëmarrës në fokus grupe, e shohin veten punëtorë, moral që mbajnë në fjalën, sepse japin zemërim, njerëzor, tolerant (kanë tre rrëfime), të edukuar në popullatën rinore.

Sa i përket problemit që ka të bëjë me marrëdhëniet ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve, pjesëmarrësit e fokus grupeve theksuan injorancën e përgjithshme të këtyre dy popujve, pra se serbët dhe shqiptarët jetojnë pranë njëri-tjetrit pa u njohur. Krahas injorancës, që është rezultat edhe i mediave, edhe i sistemit arsimor, shqiptarët përmendën edhe problemin e arsimit me tekste adekuate dhe problemin e fshirjes nga regjistrat publik të qytetarëve në komunat e Medvegjës, Preshevës dhe Bujanocit.

Disa pjesëmarrës janë të vetëdijshëm se derisa të zgjidhet çështja e marrëdhënieve ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, nuk mund të pritët përparim në pozitën e shqiptarëve në Luginën e Preshevës, e cila praktikisht është lënë pas dore nga Serbia, sikur po përgatitet për një "shkëmbim" me veriun e Kosovës.

- *Qëndrimi për të ardhmen e marrëdhënieve ndëretnike ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve*

Ka disa pikëpamje për të ardhmen e marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve. Një pikëpamje është se duhet të bëhet një demarkacion territorial ndërmjet Serbisë dhe Kosovës, pas së cilës ato do të bëhen anëtarë të BE-së. Në këtë mënyrë do të krijoheshin kushte për forma të ndryshme bashkëpunimi mes serbëve dhe shqiptarëve që do të jetonin në Serbi dhe Kosovë, por edhe në Shqipëri.

Grupi i dytë i pjesëmarrësve ishte i mendimit se përmirësimi i marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve duhet të bazohet në njohjen e realitetit që ekziston, pra t'i përkushtohet ndërtimit të besimit ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, uljes së diskriminimit, zhvillimit të bashkëpunimit ekonomik, shembuj të të cilit janë Oda Ekonomike e Serbisë dhe Kosovës, por edhe bashkëpunimi kulturor sidomos të rinjtë. Akterët kryesorë që mund të sjellin përparim në fushën e paqes dhe stabilitetit janë qeveritë e Serbisë, Kosovës dhe Shqipërisë.

Fokus grupi i veriut të Kosovës

Janë organizuar tri fokus grupe në veri të Kosovës, me qëllim të mbledhjes së njohurive mbi marrëdhëniet ndëretnike dhe sfidat me të cilat përballen komunitetet e serbëve, boshnjakëve dhe grupeve të tjera etnike në këtë zonë. Çdo seancë zgjati rreth 60 minuta dhe morën pjesë gjithsej 26 pjesëmarrës, duke përfshirë drejtues të komunitetit, përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile, gazetarë, studentë, ndërmarrës dhe zyrtarë të pushtetit lokal. Diskutimet u fokusuan në statusin historik dhe aktual të marrëdhënieve ndëretnike, përvojat personale, stereotipet dhe rekomandimet specifike për përmirësimin e komunikimit dhe besimit ndërmjet komuniteteve.

Temat dhe gjetjet kryesore:

1. Marrëdhëniet historike dhe aktuale ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve

- Pjesëmarrësit theksuan modelin historik të marrëdhënieve të tensionuara ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, i cili është përkeqësuar edhe më shumë nga ngjarjet e fundit politike. Shumë deklaruan se krijimi i qeverisë aktuale të kryesuar nga Albin Kurti shënoi një pikë kthese që përkeqësoi tensionet në veri të Kosovës.
- Historitë familjare dhe përvojat e mëparshme vazhdojnë të formësojnë perceptimet, ndërkohë që ngjarjet e fundit kanë përforcuar më tej ndjenjat dhe dyshimet negative ndaj komunitetit shqiptar.

2. Mosbesimi ndaj qeverisë dhe institucioneve

- Mosbesimi ndaj qeverisë së Kosovës ishte një temë e shpeshtë, veçanërisht në mesin e pjesëmarrësve nga komuniteti serb dhe boshnjak. Ky mosbesim u intensifikua për shkak të, siç përshkruan pjesëmarrësit, politikave dhe veprimeve të synuara në veri të Kosovës. Pyetjet kryesore përfshijnë:
 - **Shpronësimi i tokës** në Zubin Potok dhe Leposaviq përforcoi perceptimin se qeveria kërcënon ekzistencën e serbëve lokal, duke krijuar një ndjenjë të padrejtësisë dhe marginalizimit.
 - **Sjellja e Policisë së Kosovës dhe kushtet e paraburgimit:** Shumë pjesëmarrës shprehën shqetësime serioze për sjelljen e policisë, veçanërisht në lidhje me arrestimet e serbëve të Kosovës dhe kushtet e paraburgimit të tyre. Raportimet për keqtrajtime të të paraburgosurve, dhe në disa raste edhe rrahje gjatë paraburgimit, shtuan më tej frikën dhe minuan besimin në këtë institucion.
 - **Inspektorati Policor dhe mbikëqyrja ndërkombëtare:** Besimi në Inspektoratin Policor të Kosovës dhe komunitetin ndërkombëtar ka rënë dukshëm, pasi pjesëmarrësit besojnë se këto organe nuk janë përgjigjur në mënyrë adekuate ndaj raporteve për keqpërdorime dhe sjellje të pahijshme nga policia e Kosovës.
 - **Ngacmimet seksuale:** Raportimet për ngacmimet, veçanërisht ngacmimet sek-

suale të grave nga nacionalistët shqiptarë, janë një problem domethënës që prek jetën e përditshme dhe thëllon më tej mosbesimin.

- **Pengesat ekonomike:** Masat si ndalimi i mallrave serbe, kufizimi i përdorimit të dinarëve, mbyllja e postave serbe dhe ndërprerja e funksionimit të Bankës së Kursimeve Postare u perceptuan si përpjekje të qëllimshme për të izoluar ekonomikisht veriun e Kosovës dhe për të prishur jetën e përditshme.

3. Ndikimi i ndryshimeve të fundit të politikave në komunitetet lokale

- Pjesëmarrësit shprehën shqetësimin për mbylljen e zyrave komunale që funksiononin sipas sistemit serb dhe zgjerimin e perceptuar të institucioneve të reja me shumicë shqiptare në veri të Kosovës. Këto ndryshime u perceptuan si përpjekje për të reduktuar praninë e Serbisë në Kosovë si dhe ndikimin e saj ekonomik në veri, ku pjesëmarrësit vlerësuan se bizneset e reja shqiptare (Misini dhe Hebs) shpesh shërbejnë si vende të provokimit të komunitetit lokal serb dhe boshnjak.
- Shqetësimi u shpreh për hapjen e kompanive të reja shqiptare me qëllim të marginalizimit të sipërmarrësve serb. Pjesëmarrësit shprehën frikën se kjo do ta vështirësojë mbajtjen e biznesit dhe praninë e përbashkët të serbëve dhe boshnjakëve.

4. Stereotipet dhe “fotografitë në kokë”

- Stereotipet me rrënjë të thella vazhdojnë të komplikojnë marrëdhëniet ndëretnike. Pjesëmarrësit pranuan se këto stereotipe burojnë nga narrativat historike (lufta në Kosovë) dhe ndërveprimet e fundit negative, duke përjetësuar një mentalitet “ne kundër atyre”. Shumë vunë re se këto qëndrime shpesh ushqehen nga politikanët, mediat, bisedat e përbashkëta dhe tensionet e përditshme ndërmjet komuniteteve.

5. Përvoja dhe perceptime në jetën e përditshme

- Kontaktet e përditshme me komunitetet shqiptare janë cilësuar si të tensionuara në periudhën e fundit, me një numër të kufizuar përvojash pozitive që mund të zbusin paragjykimet negative. Mungesa e ndërveprimeve konstruktive ose paqësore përjetëson një cikël mosbesimi dhe ndarjeje të ndërsjellë.
- Pjesëmarrësit theksuan nevojën për burime informacioni të besueshme dhe të bazuara në komunitet për të luftuar dezinformimin dhe për të paraqitur narrativa më të balancuara.

6. Sugjerime për përmirësimin e komunikimit dhe shkëmbimit të informacionit

- Pjesëmarrësit shprehën nevojën për platforma të sigurta dhe neutrale për dialogun ndëretnik për të promovuar mirëkuptimin dhe për të ndërtuar besimin. Iniciativat e propozuara përfshijnë takime jopolitike të komunitetit, fushata të mediave sociale që synojnë të shkatërrojnë stereotipet e dëmshme dhe aktivitete të përbashkëta që do të adresonin interesat e përbashkëta.
- Ata vazhdimisht bënë thirrje për rritjen e llogaridhënies ndaj veprimeve të qeverisë dhe përfshirje më të madhe të bashkësisë ndërkombëtare, me kërkesë për monitorim dhe ndërhyrje më të madhe për zgjidhjen e çështjeve në mënyrë të balancuar dhe përmes dialogut.

Vëzhgimet paraprake:

- **Stereotipet dhe mosbesimi** mbeten sfida kryesore, me pjesëmarrësit që theksojnë nevojën për iniciativa që nxisin dialogun dhe mirëkuptimin.
- **Rrëfimet historike dhe ngjarjet e fundit** ndikojnë fuqishëm në qëndrimet e komunitetit, me pjesëmarrësit që tregojnë problemet e vjetra dhe incidentet aktuale si faktorë që mbështesin këto qëndrime.
- **Mosbesimi institucional** është dominues, veçanërisht në lidhje me veprimet e policisë së Kosovës, efektivitetin e Inspektoratit Policor dhe mosaktivitetin e perceptuar të bashkësisë ndërkombëtare. Shumë pjesëmarrës shprehën zhgënjimin me hetimin dhe zgjidhjen e pamjaftueshme të incidenteve të abuzimit dhe veprimeve të synuara.

ANALIZA E RAPORTIMIT MEDIATIK

Në kuadër të monitorimit dhjetëvjeçar të mediave, BIRODI është marrë me mbulimin mediatik të Kosovës në media në Serbi në nivel politikanësh dhe marrëveshjet e Brukselit, analizat kanë treguar fakte interesante. Njëra prej tyre është se në mediat në Serbi, në atë periudhë, pala kosovare paraqitej si tejet negative me një narrativë për separatizmin, terrorizmin dhe aktivitetet kriminale. Me fillimin e negociatave në Bruksel, raportimi i mediave nga Serbia është bërë më neutral, përveç kur bëhet fjalë për politikanët që kundërshtojnë marrëveshjen.

Në të njëjtën kohë, në veri të Kosovës mediat raportuan për përmirësimin e marrëdhënieve serbo-shqiptare dhe dukej se gjërat po ecin përpara, dhe qytetarët ndiheshin të lehtësuar sepse nuk kishte anën e tyre dhe as tonën e historisë.

Me qëllim të përmirësimit të situatës mediatike, si dhe komunikimit të ndërsjellë ndërmjet komuniteteve, analiza e mediave është fokusuar në perceptimin ekzistues të komuniteteve joshumicë, sepse ndër temat që dominon politika e lartë dhe prezantimi i deklaratave zyrtare, qytetarët e si komunitetet shumicë ashtu edhe ato pakicë u lanë jashtë.

Rezultatet e analizës mediatike do të kontribuojnë në një kuptim më të mirë të qëndrimeve ekzistuese të qytetarëve, duke pasur parasysh rëndësinë e madhe të raportimit mediatik dhe informacionit mbi perceptimin e shoqërisë në të cilën ata jetojnë dhe të kuptuarit e proceseve socio-politike që ekzistojnë.

Monitorimi i mediave është bërë duke monitoruar punën dhe informimin e televizionit kombëtar (1 me financim publik dhe 1 privat për secilin territor, RTS dhe RTK2 si shërbime publike) dhe 2 media lokale në nivel rajonal (portali KOSSEV dhe portali Bujanovačke vesti).

Në Kosovë, vëmendje e veçantë do t'i kushtohet RTK2 (shërbimi publik i medias në gjuhën serbe që synon kryesisht komunitetin serb) dhe raportimit të tij, ndërsa mediat nga Serbia do të analizojnë raportimin e Dnevnik 2 në RTS1 si një medium i shërbimit publik që është në dispozicion për të gjithë qytetarët e Serbisë dhe programi i të cilëve financohet nga të gjithë qytetarët e Serbisë, funksionimi i të cilëve në kuptimin mediatik është i rregulluar me ligj të veçantë.

Monitorimi i raportimit të medias përfshin:

- **Akterët** – persona ose subjekte që folën për tema të zgjedhura
- **Temat** - Kosova, marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, Marrëveshjet e Brukselit, identitetet kombëtare të serbëve dhe shqiptarëve, veriu i Kosovës, Lugina e Preshevës (Bujanoc, Preshevë, Medvegjë)
- **Narrativat** – mënyrat e paraqitjes së temave ose akterëve për të cilët raportohet
- **Argumentet** - argumentet e përdorura nga gazetarët ose akterët e përfaqësuar
- **Epitete** - epitete që përdoren si ilustrime dhe argumente për pikëpamjet e shprehura
- **Burimet** - burimet e informacionit të përmendura në lajme (deklarata të qytetarëve, zyrtarëve, njoftime të institucioneve, etj.)

Monitorimi i raportimit të mediave në Serbi (RTS1 dhe portali www.bujanovacke.co.rs)

Analiza e mbulimit mediatik të mediave nga Serbia ka përfshirë raportimin në emisionin qendror të lajmeve, Dnevnik 2, i cili transmetohet çdo ditë në ora 19:30, si dhe shkrime për portalin lokal www.bujanovacke.co.rs Periudha e mbuluar nga analiza përfshin shtatorin dhe tetorin 2024.

Portali www.bujanovacke.co.rs si portal lokal kryesisht merret me tema me rëndësi lokale dhe synon të ofrojë informacione për temat e qytetit në gjuhën serbe. Dnevnik 2, si program qendror i lajmeve, ofron një pasqyrë ditore të ngjarjeve më të rëndësishme në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Ngjarje dhe njësitë tematike

Në kuadër të analizës që përfshin marrëdhëniet e ndërsjella ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, gjegjësisht çështjet me rëndësi për bashkëpunimin e ndërsjellë, bashkëjetesën dhe përmirësimin e marrëdhënieve të ndërsjella, u veçuan këto ngjarje:

- Protestat e shqiptarëve në jug të Serbisë
- Qëndrimi i pjesëtarëve të minoritetit shqiptar
- Politika lokale në komunën e Bujanocit dhe Preshevës dhe raporti me pushtetin ekzekutiv në nivel qendror
- Politika e jashtme - takime të zyrtarëve të Republikës së Serbisë, si dhe përfaqësuesve politikë të shqiptarëve nga jugu i Serbisë me përfaqësues të vendeve të tjera.
- Mbyllja e institucioneve serbe në Kosovë
- Bllokada e institucioneve serbe në veri të Kosovës - Bllokada e institucioneve që kanë filluar më 30 gusht 2024. Zënë hapësirën më të madhe në raportimin në Dnevnik 2 të Radio Televizionit të Serbisë, gjegjësisht janë një temë për të cilën është raportuar vazhdimisht dhe në mënyrë të plotë gjatë muajit shtator 2024.

Protesta e Shqiptarëve në luginën e Presevës

Një nga temat më të përhapura në lidhje me pozitën e minoritetit shqiptar janë protestat e pjesëtarëve të këtij minoriteti. Në periudhën e vëzhguar, këto protesta u raportuan me ton neutral, duke përcaktuar qëllimet dhe organizatorët. Protesta e parë u mbajt në Bujanoc më 12 gusht 2024 dhe në njoftimet dhe raportet u përmend për protestën e dytë, e cila u mbajt në formë shëtitjeje proteste në Preshevë më 23 shtator 2024. Portali www.bujanovacke.co.rs u ka ofruar lexuesve informacione për kërkesat lidhur me ndërprerjen e pasivimit të vendbanimit të qytetarëve shqiptarë, njohjen e diplomave nga universitetet e Kosovës, tekstet në gjuhën amtare për nxënësit e shkollave të mesme, praninë më të madhe të shqiptarëve në institucionet shtetërore dhe ndërmarrjet publike. Gjithashtu, është paralajmëruar protesta e tretë në seri, e planifikuar për në datën 3 nëntor 2024, për të njëjtat kërkesa që janë evidentuar si problematikat aktuale me të cilat përballet.

Akterët që dominojnë në paraqitjen e protestës si një aktivitet që dëshiron të tregojë pakënaqësi ndaj pozitës së pakicës kombëtare shqiptare janë Këshilli Kombëtar i Shqiptarëve si dhe kryetari i tij Nevzad Lutfiu, Shaip Kamberi (Partia për Veprim Demokratik), Ardita Sinani dhe Ragmi Mustafa.

Përfaqësuesi i qeverisë ka përcjellë edhe deklaratën e Aleksandër Vuçiqit se “Ata (protestuesit) tash po ankohen, sepse forcat e Kurtit nuk arritën të formojnë qeveri të pavarur, para së gjithash në Bujanoc, ky është problemi i tyre kyç”, d.m.th. , se Serbia është një vend demokratik dhe se nuk e ka problem të shprehë mendimin e tij.

Narrativa që pason protestat shqiptare thekson “diskriminimin nga shteti i Serbisë” dhe synimin e pjesëmarrësve për të “protestuar për identitetet dhe dinjitet”.

Epitetet në deklaratat e përfaqësuesve shqiptarë - shtypje, diskriminim, luftë për identitet.

Burimet që dominojnë në raportim janë deklaratat e përfaqësuesve politikë të pakicës kombëtare shqiptare në jug të Serbisë ⁷dhe të Presidentit të Serbisë ⁸.

Protestat e shqiptarëve nga Serbia Jugore nuk janë raportuar në Dnevnik 2 në RTS1 gjatë periudhës së vëzhguar.

Pozicioni i anëtarëve të minoritetit kombëtar shqiptar

Kjo njësi tematike përfshin disa probleme që citohen si faktorë që kontribuojnë në pozitën e pafavorshme të pakicës kombëtare shqiptare ⁹. Një nga problemet është edhe pasivizimi i banesave, procedurë kjo që njihet si problematike për shkak se një numër i konsiderueshëm i rasteve të pasivimit të vendbanimeve të pjesëtarëve të pakicës shqiptare janë vërejtur në komunat e Bujanocit, Preshevës dhe Medvegjes. Përfaqësuesit e Këshillit Kombëtar të Shqiptarëve e vënë në dukje këtë problem sepse sjell largim nga vendbanimi dhe redukton numrin e banorëve.

Një problem tjetër që theksohet ka të bëjë me kthimin e paralajmëruar të shërbimit ushtarak, i cili “shkakton frikë të madhe dhe do të bëjë që të rinjtë shqiptarë të largohen nga vendi”. Këtë problem e thekson Ragmi Mustafa ¹⁰ nga Partia për Veprim Demokratik, si dhe Ardita Selmani, kryetare e Komunës së Preshevës.

Mungesa e teksteve në gjuhën shqipe është gjithashtu një nga problemet që kontribuon në largimin e të rinjve nga vendi. Sipas raporteve të monitorimit, zgjidhja e këtij problemi zgjidhet përmes Këshillit Kombëtar të Pakicës Kombëtare Shqiptare, por edhe me donacione nga buxheti i Qeverisë së Kosovës ¹¹. Donacionet paraqiten në mënyrë shumë pozitive si “ga-

7 [Parashikohet protesta e re e shqiptarëve - Bujanoc ; Protesta e shqiptarëve në Preshevë, pankarta në institucionet shtetërore dhe kërkesë për kthimin e gjykatës - Bujanovackë](#)

8 [Vuçiq: Shqiptarët nuk rrahen dhe nuk ngacmohen, forcat e Kurtit protestojnë kundër humbjes së pushtetit në Bujanoc - Bujanovackë](#)

9 [Diplomatët amerikanë në Bujanoc dhe Preshevë: Të drejtat e shqiptarëve në fokus - Bujanovackë](#)

10 <https://bujanovacke.co.rs/2024/09/18/mustafi-albanci-zele-u-kbs-a-ne-u-vojsku-srbije/>

11 [Qeveria e Kosovës ka ndarë 24 mijë euro për nxënësit e shkollave fillore shqipe në tri komuna – Bujanoc](#)

ranci për të ardhmen e brezave që do të vijnë, për ruajtjen e gjuhës dhe identitetit shqiptar". Ragmi Mustafa thekson mirënjohjen për donacionet dhe thekson se "për fat të keq, Serbia ende nuk i lejon librat shkollorë në gjuhën shqipe në Luginën e Preshevës për rreth 3000 nxënës të shkollave të mesme sipas programeve të reformuara".

Mosnjohja e diplomave të Kosovës është pjesë përbërëse e argumentit të përfaqësuesve politikë të komunitetit shqiptar kur flasin për pozitën e pafavorshme të shqiptarëve, veçanërisht të rinjve, dhe që është një nga faktorët që ndikon në vendimin e tyre për të emigruar nga Serbia.

Shembull konkret që përfaqësuesit e partive opozitare, Partisë për Veprim Demokratik, Partisë Demokratike dhe Lëvizjes për Progres Demokratik të cilësuar si diskriminues ndaj pakicës kombëtare shqiptare është miratimi i Konkluzionit për dënimin e gjuhës së urrejtjes në Këshillin Komunal të Bujanocit. Pas shkrimit të grafitit "Vdekje Shiptarimit" në objektin e Shtëpisë së Shëndetësisë, PDD-ja propozoi që Kuvendi të dënojë gjuhën e urrejtjes në Bujanoc dhe në takim shprehu pakënaqësi të madhe që citati nuk ishte përmendur në Konkluzion dhe se gjuha e urrejtjes drejtohej ndaj pakicës kombëtare shqiptare.

Prëfimi dominues në Shpjegimi i pozitës së pafavorshme të shqiptarëve është kërcënimi i të drejtave dhe neglizhenca nga ana e institucioneve që nuk bëjnë sa duhet për sigurimin e të drejtave të plota, ruajtjen e identitetit dhe barazisë. Gjithashtu, këto çështje theksohen në takimet me përfaqësues të vendeve të tjera, të cilët informohen për situatën dhe ftohen të ndihmojnë ose falënderohen nëse ofrohet ndihma e caktuar.

Burimet e informacionit në raportim janë deklaratat e përfaqësuesve të partive shqiptare dhe të Këshillit Kombëtar të Pakicës Kombëtare Shqiptare, si dhe deklaratat pas takimeve zyrtare.

Politika lokale në komunat e Bujanocit dhe të Preshevës dhe marrëdhëniet me autoritetin ekzekutiv në nivel qendror

Portali www.bujanovacke.co.rs, si media vendore, një pjesë të konsiderueshme të raportimit ia kushtoi ngjarjeve të lidhura me politikën në komunën e Bujanocit dhe Preshevës. Qytetarët patën mundësinë të informohen për ngjarjet që kanë të bëjnë me formimin e autoriteteve lokale në këto komuna në fillim të shtatorit 2024. Me ton neutral u raportua për emërimet në pozita në organet komunale si ndërmarrje publike, farmaci.

Në komunën e Bujanocit ka ndodhur një ndryshim në krye të pushtetit komunal, pushteti i kaluar lokal, i cili përbëhej nga Partia për Veprim Demokratik dhe Partia Demokratike e Shqiptarëve, kaloi në opozitë, ndërsa Arbër Pajaziti nga Fronti për Kryetar i komunës u zgjodh Ndryshimi.

Shumica e diskutimeve u zhvilluan në seancat që kishin të bënin me shumën e buxhetit komunal ¹²dhe shpërndarjen e tij. Përfaqësuesve të partive opozitare iu dha mundësia të paraqesin pakënaqësinë e tyre për shpërndarjen në njoftimet mediatike ¹³.

12 [Opozita pretendon se ribalancimi i rrezikon shqiptarët, kërkon tërheqjen nga rendi i ditës - Bujanovacka](#)

13 [Kuvendi të martën për zvogëlimin e buxhetit për 550 milionë - Bujanovackë](#)

Narrativat që dominuan në deklaratat kundër buxhetit të propozuar janë rrezikimi i shqiptarëve, pra diskriminimi i tyre.

Akterët që dominojnë në raportimin për tema politike lokale janë kryetari aktual i Komunës së Bujanocit, Arbër Pajaziti, këshilltarët nga partitë opozitare - PDD Enver Ramadani dhe ish-kryetari Nagip Arifi nga Partia Demokratike. Këta akterë paraqiten në mënyrë neutrale duke cituar deklaratat e tyre.

Argumenti i paraqitur konstaton shpërndarjen e fondeve që diskriminojnë shqiptarët, si dhe anulimin e projekteve të destinuar për zonat ku shumica janë shqiptarë, si dhe përfitimet e destinuar për fermerët dhe ndërmarrësit.

Epitetet e përdorura në deklaratat janë “diskriminues ndaj shqiptarëve”, “po rrezikoni Këshillin Kombëtar të Shqiptarëve, po rrezikoni shqiptarët”.

Burimet e përdorura në raportim janë deklaratat e përfaqësuesve të partive politike në pushtet dhe nga opozita, si dhe raporte nga seancat e mbajtura.

Ndryshe nga deklaratat e politikanëve shqiptarë të cilët thonë se nuk ka përpjekje të mjaftueshme për të përmirësuar pozitën e këtij minoriteti, përfaqësuesit e institucioneve nga niveli qendror theksojnë se synimet janë “ndërtimi i marrëdhënieve të mira dhe afrimi i nevojave të vetëqeverisjes lokale”.

Përfaqësuesit e Trupit Koordinues për Jugun e Serbisë në takime me përfaqësuesit e autoriteteve lokale theksojnë përkushtimin e këtij organi në zhvillimin e përgjithshëm të komunave të Preshevës, Bujanocit dhe Medvegjës dhe në krijimin e ambientit për një jetë më të mirë për të gjithë qytetarët.¹⁴ Është raportuar edhe për manifestimin e përbashkët ku studentët e rinj janë ndarë me bursa nga buxheti i këtij organi.

Aktorët e paraqitur në njoftimet për media janë kryetarja e Komunës së Preshevës, Ardita Sinani¹⁵, Nenad Mitroviq, ushtrues detyre i drejtorit të Shërbimit të Trupit Koordinues, Arbër Pajaziti, kryetar i Komunës së Bujanocit, Ministria e Administratës Shtetërore dhe Vetëqeverisjes Lokale Jelena Zhariq Kovaçević¹⁶.

Narrativat që dominojnë politikanët serbë kur flasin për mbështetjen e shtetit për zhvillimin e komunave të Bujanocit dhe Preshevës theksojnë veprimin, zhvillimin dhe investimin e përbashkët në përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve.

Burimet e informacionit janë ekskluzivisht deklarata zyrtare.

Epitetet e theksuara nga përfaqësuesit e institucioneve janë: “nevojat e qytetarëve”, dhe këmbëngulja për të punuar me synimin për përmbushjen e tyre.

Politika lokale në komunat e Bujanocit dhe Preshevës në periudhën e analizuar nuk ishte subjekt i raportimit në Dnevnik 2 në Programin e Parë të RTS-së.

14 [Mitroviq dhe Sinani për zhvillimin e Preshevës: Kërkojmë mënyra për zgjidhjen e problemit - Bujanovacke](#)

15 [Një ditë pas protestës, Ardita Sinani priti Mitrovic – Bujanovackë](#)

16 [Ministri për Administratë Shtetërore dhe Vetëqeverisje Lokale u takua me përfaqësuesit e qarkut të Pçinit - Bujanovačka](#)

Politika e jashtme - takimet e zyrtarëve të Republikës së Serbisë, si dhe përfaqësuesve politik të Shqiptarëve nga jug e Serbisë me përfaqësues të shteteve tjera

Fusha tematike që përfshin ngjarjet që kanë të bëjnë me politikën e jashtme, d.m.th. takimet e përfaqësuesve politikë me zyrtarë ose përfaqësues të vendeve të huaja, është e zakonshme për raportimin në Dnevnik 2, një divizion i televizionit serb dhe në portalin www.bujanovacke.co.rs.

Narrativa dominuese në deklaratat e transmetuara nga media gjatë raportimit të këtyre ngjarjeve është mirënjohja për mbështetjen dhe bashkëpunimin. Dhe në rastin e raportimit të RTS në Dnevnik 2, në të cilin janë përcjellë deklaratat falënderimi nga zyrtarë të lartë të Republikës së Serbisë për ambasadorët apo përfaqësuesit e vendeve të tjera dhe në raportimin e takimeve të përfaqësuesve politikë të shqiptarëve nga jugu i Serbisë në portalin www.bujanovacke.co.rs, janë paraqitur deklaratat mirënjohjeje. Në kontekstin e analizës së perceptimit të ndërsjellë të pozitës si të pakicës shqiptare ashtu edhe të pozitës së komunitetit serb në veri të Kosovës, dallimet i referohen komunitetit të cilit aktori i përket. Në periudhën e analizuar, përfaqësuesit e shqiptarëve patën një sërë takimesh me ambasadorët e Shqipërisë, Turqisë, përfaqësues të Qeverisë së Kosovës, Ambasadës Amerikane, dhe në të gjitha deklaratat theksohet mirënjohja për mbështetjen që po falënderojnë apo kërkojnë. ka për qëllim forcimin e komunitetit shqiptar, zhvillimin e ekonomisë dhe ruajtjen e identitetit.

Nga ana tjetër, në Dnevnik 2, zyrtarë të lartë serbë falënderojnë kolegët e tyre nga jashtë, më së shpeshti për "respektimin e integritetit territorial dhe sovranitetit të Republikës së Serbisë", si dhe për pjesëmarrjen në forcat e KFOR-it në një periudhë që është jashtëzakonisht e vështirë për popullin serb në veri të Kosovës (shembull janë takimet e Marko Gjuriqit me ambasadorin e Finlandës në Serbi, Aleksandar Vulina me Sergej Shoigu dhe Ministrin e Punëve të Jashtme të Kinës në Samitin e BRICS në Kazan, Aleksandar Vuçiq. në takime të shumta gjatë takimeve në Samitin e Bashkuar kombeve, fjalimi i Marko Gjuriqit në seancën e Këshillit të Sigurimit të OKB-së ku u diskutua Raporti për Kosovën).

Epitetet dhe frazat e transmetuara nga deklaratat e zyrtarëve janë "mirënjohje e madhe", "kontribut në përmirësim dhe zhvillim", "mbështetje", "ruajtja e identitetit kombëtar".

Citimi i shembujve konkretë të bashkëpunimit është ilustrues në deklaratat e kryetares së Komunës së Preshevës, Ardita Selmani, në fjalimin e saj me rastin e rritjes së mjeteve nga buxheti i Qeverisë së Kosovës për vitin 2025, të cilat janë të destinuara për Fondi për Shqiptarët, të cilin ajo e quan "një hap i madh për Luginën" dhe një "vendim historik".

Për politikanët serbë, është e rëndësishme të theksohet mbështetja ndërkombëtare në atë që ata theksojnë si një "periudhë jashtëzakonisht e vështirë për popullin serb" dhe në zhvillimet për të përmirësuar "situatën jashtëzakonisht të vështirë të popullit serb".

Mbyllja e institucioneve serbe në Kosovë

Krijimi i institucioneve serbe në veri të Kosovës është tema së cilës i është kushtuar më shumë kohë në Dnevnik 2 krahasuar me temat e tjera të analizuara.

Shumica e emisioneve qendrore të lajmeve në RTS raportuan për këto ngjarje dhe pasojat

e tyre në jetën e serbëve. Një numër i konsiderueshëm i të përditshmeve, në njoftimet e tyre për lajmet më të rëndësishme, deklaruan informacione për mbylljen e organeve komunale, degëve të fondit PIO, qendrave për punë sociale dhe theksuan se punonjësit nuk mund të shkojnë në vendet e tyre të punës dhe se qytetarët nuk janë në gjendje për të ushtruar të drejtat e tyre ose për të marrë dokumentet e nevojshme.

Narrativa në raportimin e këtyre ngjarjeve është fokusuar në dy elemente - kërcënimin e popullatës serbe në veri të Kosovës për shkak të mohimit të të drejtave dhe sjelljes së papërshtatshme të institucioneve të Kosovës. Këmbëngulja për rrezikimin e serbëve të parë dominoi si në adresat gazetareske ashtu edhe në deklaratat e qytetarëve dhe zyrtarëve nga Serbia.

Mbulimi i kësaj teme ishte gjithëpërfshirës dhe përfshiu një numër të madh aktorësh. Në kontributet që trajtuan çështjen e mbylljes së institucioneve serbe, të pranishmit patën rastin të dëgjojnë qëndrimet e qytetarëve të veriut të Kosovës me të cilët kanë të bëjnë kryesisht këto vendime, përfaqësues të autoriteteve nga Beogradi (Presidenti i Serbisë, përfaqësues të autoriteteve lokale nga 4 komuna në veri të Kosovës, përfaqësues të institucioneve të mbyllura, shoqata të qytetarëve dhe analistë). Gjithashtu janë transmetuar edhe deklaratat zyrtare të përfaqësuesve të autoriteteve të Kosovës dhe policisë. Aleksandar Vuçiq, i cili në një sërë deklaratash dënoi veprimtarinë e autoriteteve nga Prishtina, Petar Peković, drejtori i Zyrës për Kosovë dhe Metohi dhe Marko Gjuriq, ministër i Punëve të Jashtme, morën kohë të konsiderueshme për të folur për këtë temë. Përmes bisedave me përfaqësues të shteteve tjera, ata theksuan pasojat negative të këtyre aktiviteteve të qytetarët, synimet e autoriteteve të Prishtinës për të diskriminuar dhe vështirësuar pozitën e serbëve.

Në edicionet e lajmeve qytetarët patën mundësinë të paraqesin këndvështrimin e tyre për situatën, pra të vënë në dukje problemet me të cilat ballafaqohen që nga fillimi i zbatimit të këtyre masave. Duke shpallur një paketë masash për të mbështetur qytetarët, zyrtarët nga Beogradi treguan vendosmërinë e tyre për të mbrojtur të drejtat e tyre, gjegjësisht duke shpallur "zona të veçanta të mbrojtjes sociale" dhe duke ofruar mbështetje kryesisht për qytetarët e papunë dhe të moshuar.

Autoritetet nga Prishtina, në radhë të parë Albin Kurti si përfaqësues i tyre, u paraqitën në dritë negative. Albin Kurti është vlerësuar nga politikanët e Serbisë dhe zyrtarët lokalë si fajtori kryesor, gjegjësisht personi që ka marrë vendimin për mbylljen e institucioneve serbe me qëllim të diskriminimit të popullatës serbe.

Argumenti që u përdor për të ilustruar cenueshmërinë e serbëve ka të bëjë me pamundësinë e qytetarëve për të marrë shërbimet dhe dokumentet që u nevojiten, d.m.th. Puna, si dhe koha dhe shpenzimet e konsiderueshme që kanë qytetarët nëse duhet të shkojnë në Rashkë dhe të përpiqen t'i zgjidhin problemet e tyre.

Sjellja e pushtetarëve në Prishtinë, e mbi të gjitha e Albin Kurtit si kryeministër, interpretohet si aktivitet parazgjedhor, pra tërheqje e vëmendjes dhe fitim i pikëve politike përmes aktiviteteve të drejtuara kundër serbëve.

Epitetet që shoqëronin raportimin theksonin fuqishëm polarizimin e palës serbe dhe asaj shqiptare. Kur bëhet fjalë për qytetarët e veriut të Kosovës, ata quhen "viktima të terrorit", "të kërcënuar", "qindra të punësuar të cilët nuk janë në gjendje të shkojnë në vendet e tyre të punës", por optimizmi është shprehur edhe përmes qëndrimeve se. "Populli serb do të mbi-

jetojë përkundër vështirësive". Në anën tjetër, deklaratat e politikanëve përfshinin fraza si "terrori i Prishtinës", "sulm ndaj nesh", "Kurti synon të pastrojë të gjithë serbët në Kosovë", "Zgjedhjet po shkojnë, nuk ka sukses, kështu që po shkon drejt serbëve".

Izvori

"Kryeministri Miloš Vučević përsërit se Kurti ka qëllim të pastrojë Kosovën nga serbët" - Dnevnik 2 - 06.09.2024. 00:04:30

"Bërthama këtu është që gjatë këtyre katër viteve të fundit dhe të gjitha viteve të mëparshme është ushtruar një presion i tmerrshëm mbi gjithçka që është serbe këtu që ka mbetur të funksionojë dhe të jetojë në Kosovë dhe Metohi. Këtu nuk ka dyshim se bëhet fjalë për një proces politik klasik, sulm mbi institucionet e Republikës së Serbisë. Natyrisht, në këtu kemi punuar jemi përgjegjës në interes të popullit tonë, kjo tani është një sulm mbi ne, pra, problemi këtu nuk jemi ne si individë, por bërthama është që të ushtrohet presion i përditshëm mbi popullin serb, të ndalohet gjithçka që është serbe," - Zoran Todić, Kryetar i Organit të Përkohshëm Komunal të Leposaviqit - 06.09.2024. 00:03:15

Përfundim

Përfundimi i analizës mediatike të raportimit të RTS brenda ditarit dhe portalit www.bujanovačke.co.rs është se marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, d.m.th të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me bashkëpunimin e ndërsjellë, komunikimin dhe çështjet me rëndësi për qytetarët në shërbimin publik, janë dominuese të lidhura me çështjet që kanë të bëjnë me statusin e Kosovës, rrjedhën dhe zbatimin e Marrëveshjeve të Brukselit, d.m.th. aktualitetet në veri të Kosovës të cilat ndikojnë dukshëm në intensifikimin e tensioneve reciproke, marrëdhënia mes serbëve dhe shqiptarëve në jug të Serbisë nuk ishte temë, gjegjësisht Bujanoci dhe Presheva u përmendën në kontekstin e ekonomisë dhe infrastrukturës. në transmetimin qendror të lajmeve.

Portali www.bujanovačke.co.rs, si media vendore, ka dhënë një vëllim shumë më të madh informacioni për jetën e al bashkësisë kombëtare serbe dhe shqiptare në zonën e Luginës së Preshevës sesa RTS në periudhën në shqyrtim.

Bujanovačke, si një portal që ofron një pasqyrë të aktiviteteve të përfaqësuesve politikë të shqiptarëve, para së gjithash përmes aktiviteteve të Këshillit Kombëtar dhe partive që përfaqësojnë lëshqiptarët, me këtë lloj raportimi, julexuesit në gjuhën serbe i mundëson njohjen dhe kuptimin më të mirë. perspektiva e pjesëtarëve të kombësisë shqiptare.

Margjinalizimi mediatik i shqiptarëve që jetojnë në Luginën e Preshevës dhe raportimi i gjerë përmes transmetimit të deklaratave të zyrtarëve të lartë të qeverisë në Beograd dhe përfaqësuesve të serbëve në institucionet e Kosovës janë dy tiparet kryesore të raportimit të RTS-së në periudhën e vëzhguar. RTS në raportimin e saj përcjell retorikë, para së gjithash nga zyrtarë publikë, e cila nuk kontribuon në përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, me një gatishmëri kronike për të mos shfaqur dokumente relevante në lidhje me marrëveshjet e Brukselit dhe Ohrit, si dhe legjislacionin e Kosovës. që u pranua nga komuniteti serb dhe nga përfaqësuesit e tij në nivel lokal dhe kombëtar.

DUŠAN RADA KOVIQ

ANALIZA E MBULIMIT MEDIATIK NË KOSOVË

Ky raport merret me analizën e përmbajtjes së mbulimit mediatic të RTK kanali 2 dhe portalit Kossev për ngjarjet kryesore në Kosovë në periudhën prej 1 shtatorit 2024 deri në 30.10 2024.

Analiza fokusohet në ngjarje të tilla si:

- Mbyllja e institucioneve serbe, Posta, Banka e Kursimeve Postare,
- Arrestimet e dhunshme të personave të nacionalitetit serb në veri të Mitrovicës,
- Dialogu i Brukselit gjithashtu
- Një ngjarje nga Banjska

Për të dhënë një pamje më të gjerë, ekipi i projektit zgjeroi kornizën kohore të analizës dhe përfshiu media të tjera kosovare për shkak të rëndësisë dhe ndikimit të disa ngjarjeve.¹⁷

SEKSIONI 1: Mbyllja e institucioneve serbe (komuna, Posta dhe Banka e Kursimeve Postare)

1. Mbyllja e degës së bankës “Poštanska Štedionica” në veri të Kosovës

- **Pjesëmarrës:** Policia e Kosovës, Administrata Tatimore e Kosovës, Ministri i Brendshëm Xhelal Sveçla, zyrtarë vendorë serb dhe përfaqësues ndërkombëtarë.
- **Temat:** Zbatimi i rregulloreve financiare të Kosovës, legjitimiteti i institucioneve financiare serbe që vepronë pa leje, ndikimi në komunitetin serb në veri të Kosovës dhe reagimet ndërkombëtare.
- **Diskurset:** Autoritetet e Kosovës e paraqesin mbylljen si ruajtjen e sovranitetit ligjor dhe financiar, duke theksuar domosdoshmërinë e rregullimit të institucioneve financiare me qëllim të parandalimit të operacioneve të paligjshme. Zyrtarët lokalë serb dhe disa aktorë ndërkombëtarë i shohin këto veprime si të njëanshme dhe provokuese, potencialisht të dëmshme për marrëdhëniet ndëretnike.
- **Argumentimi:** Qeveria pretendon se zbatimi i rregulloreve financiare është kyç për ruajtjen e sovranitetit dhe rendit juridik. Kritikët mendojnë se masa të tilla duhet të zbatohen me një dialog të mëparshëm për të shmangur prishjen e përditshmërisë së minoritetit serb dhe përshkallëzimin e tensioneve.
- **Epitetet:** Zyrtarët serb i përshkruan ato veprime si “të dhunshme” dhe një kërcënim të drejtpërdrejtë për mbijetesën e komunitetit serb.
- **Narrativat:** Narrativat e mediave përshkruajnë mospërputhjet ndërmjet përpjekjeve të Kosovës për të vendosur kontroll ligjor dhe perceptimit të komunitetit serb për veprimet e synuara kundër tyre, duke theksuar gjendjen e brishtë të marrëdhënieve ndëretnike.

17 Në monitorim janë përfshirë edhe mediat në shqip Koha, Kallxo, Kosova Online, Telegrafi për të parë pasqyrën më të gjerë të narrativave që ose nxisin pajtimin ose përkeqësojnë tensionet ekzistuese.

2. Mbyllja e zyrove postare të menaxhuara nga Serbia në veri të Kosovës

- **Pjesëmarrësit:** Policia e Kosovës, Autoriteti Rregullativ për Komunikime Elektronike dhe Postare (ARKEP), liderë të komunitetit lokal serb dhe vëzhgues ndërkombëtarë.
- **Temat:** Ligjshmëria e operacioneve postare serbe pa leje të Kosovës, zbatimi i kornizës rregullative të Kosovës, përgjigjet diplomatike ndërkombëtare dhe efektet në komunitetet lokale serbe.
- **Diskurset:** Autoritetet e Kosovës argumentojnë se mbyllja e operacioneve të palicencuara është thelbësore për pajtueshmërinë rregullatore dhe sovranitetin. Udhëheqësit lokalë serbë dhe disa organe ndërkombëtare kritikojnë mungesën e koordinimit, duke i konsideruar veprimet si shkelje të marrëveshjes dhe dëmtim të besimit ndëretnik.
- **Argumentet:** Qeveria pretendon se zbatimi i rregulloreve siguron rendin ligjor dhe sovranitetin. Kundërshtarët e kësaj teze pohojnë se masat e papritura pa dialog prishin jetën e përditshme të serbëve dhe pengojnë përpjekjet për pajtim.
- **Epitetet:** Udhëheqësit lokalë serb e përshkruan mbylljen si agresive dhe diskriminuese, duke reflektuar frikën e fshirjes kulturore dhe politike.
- **Narrativat:** Narrativat mediatike pasqyrojnë tensionin ndërmjet përpjekjeve të shtetndërtimit të Kosovës dhe ndjenjës së marginalizimit të komunitetit serb, me thirrje për përmbajtje dhe dialog për të parandaluar përkeqësimin e mëtejshëm të marrëdhënieve.

3. Mbyllja e organeve të përkohshme të institucioneve komunale në veri të Kosovës

- **Aktorët:** zyrtarë të qeverisë së Kosovës, udhëheqës të institucioneve serbe, anëtarë të komunitetit lokal serb dhe ndërmjetësues ndërkombëtarë.
- **Temat:** Mbyllja e strukturave qeverisëse serbe, integrimi i veriut të Kosovës në kornizën administrative të Kosovës, rezistenca e popullatës lokale serbe dhe ndërhyrjet diplomatike ndërkombëtare.
- **Diskurset:** Qeveria e Kosovës promovon mbylljet si hapa drejt unifikimit të kontrollit administrativ dhe forcimit të sovranitetit. Përfaqësuesit e Serbisë dhe komunitetit lokal i shohin këto veprime si minim të autonomisë dhe të drejtave të tyre.
- **Argumentet:** Përkrahësit pretendojnë se mbyllja e institucioneve “paralele” (jo të integruara) është thelbësore për koherencën ligjore dhe politike. Kritikët argumentojnë se pa dialog adekuat dhe mbrojtje të të drejtave të pakicave, lëvizje të tilla janë kundërproduktive dhe ndezin tensionet etnike.
- **Epitetet:** Udhëheqësit lokalë serb e përshkruan mbylljen si agresive dhe diskriminuese, duke reflektuar frikën e rrënjësor thellë për fshirjen kulturore dhe politike.
- **Narrativat:** Narrativa mbizotëruese përshkruan konfliktin ndërmjet përpjekjeve për të centralizuar Kosovën dhe dëshirën e komunitetit serb për vetëqeverisje, me mediat që theksojnë ekuilibrin delikat të nevojshëm për arritjen e pajtimit të qëndrueshëm.

Analiza sasiore:

- **Numri i artikujve/raporteve:** Një vëllim i konsiderueshëm artikujsh trajtojnë këto tema, me tituj që korrespondojnë me ngjarje të mëdha si mbylljet dhe arrestimet.
- **Frekuenca e fjalëve/frazave kyçe:** Termat si “bashkëpunim”, “dhuna” dhe “pajtim” shfaqen në mënyra të ndryshme, shpesh të kontekstualizuara brenda diskutimeve të marrëdhënieve etnike dhe zbatimit të politikave.
- **Përfaqësimi: Serbët e Kosovës shpesh portretizohen në kontekste që theksojnë viktimizimin dhe/ose rezistencën, ndërsa shqiptarët e Kosovës portretizohen në role që lidhen me qeverisjen dhe zbatimin e ligjit.**

Analiza cilësore:

- **Analiza tematike:** Gjuha e përdorur shpesh pasqyron tensionet themelore, me tone që variojnë nga pajtuese në akuzuese, në varësi të këndvështrimit të medias dhe audiencës.
- **Analiza narrative:** Mesazhet thelbësore zbulojnë një luftë të vazhdueshme ndërmjet sovranitetit shtetëror dhe të drejtave të komuniteteve joshumicë, me narrativa që ndikojnë në perceptimin publik dhe marrëdhëniet ndëretnike.

Raport tregues

1. Mbyllja e degëve të bankës Poštanska Štedionica në veri të Kosovës

- **Raportimi i KoSSev:** KoSSev ofroi mbulim gjithëpërfshirës të mbylljeve të bankave, duke përcjellë këndvështrimin e komuniteteve lokale serbe të cilët i shihnin veprimet si të papritura dhe të dëmshme për jetën e tyre të përditshme. Portali publikoi intervista me banorët serbë dhe udhëheqësit e komunitetit të cilët dënuan mbylljen si pjesë e një strategjie më të gjerë për të marginalizuar serbët në veri të Kosovës. Artikujt detajuan akuzat për përçarje ekonomike dhe i paraqitën mbylljet si të motivuara politikisht ¹⁸.
- **Raportimi Kallxo:** Portali Kallxo ka raportuar për një bastisje të Policisë së Kosovës në degën e Poštanska štedionica në Leposaviq, ku janë sekuestruar dokumente dhe pajisje për shkak të dyshimit për biznes të paligjshëm. Në artikull thuhet se banka ka funksionuar pa lejet e nevojshme nga autoritetet kosovare ¹⁹. Kallxo ka përcjellë deklaratat e ambasadës amerikane dhe gjermane, ku bëjnë thirrje për dialog dhe koordinim të veprimeve.

18 <https://kossev.info/kosovo-news-operation-police-eulex-kfor/>
<https://kossev.info/en/kosovo-najnovije-vest-i-online-uprava-za-trezor-filijala-postanske-sever-policija-pores-ka-zatvaranje-sveclja/>
<https://kossev.info/en/kosovo-vesti-kosovska-policija-upad-postanska-plombiranje-reakcije/>
<https://kossev.info/en/kosovo-vesti-banke-filijale-policija-zatvaranje/>
 19 <https://kallxo.com/lajm/policia-e-kosoves-bastis-banken-paralele-serbe-ne-leposaviq/>

2. Mbyllja e zyrove postare të menaxhuara nga Serbia në veri të Kosovës

- **Raportimi i KoSSev:** KoSSev përcolli opinione që e perceptojnë mbylljen e zyrove postare të menaxhuara nga Serbia si një veprim i synuar kundër komunitetit serb 20. Portali publikoi opinionet e banorëve të zonës, të cilët shprehen se i shohin këto masa si populiste ²¹. Po ashtu, ka kritika ndaj autoriteteve të Kosovës për shkak të mungesës së komunikimit, po ashtu ka kritika edhe ndaj përfaqësuesve të bashkësisë ndërkombëtare, të cilët konsiderojnë se ky veprim është i njëanshëm dhe i dëmshëm për përpjekjet për pajtim ²². Në anën tjetër, KoSSev ka përcjellë edhe informacionet dhe argumentet e institucioneve kompetente të Kosovës, përfshirë ministrin e Punëve të Brendshme të Kosovës dhe një zyrtar të Policisë së Kosovës në veri të Kosovës.
- **Raportimi Koha:** Koha Ditore raportoi këtë çështje si pjesë e përpjekjeve më të gjera të Kosovës për të siguruar sovranitetin dhe rregullimin e të gjitha institucioneve që veprojnë në territorin e saj. ²³. Kjo media theksoi kornizën ligjore që mbështet mbylljen dhe citoi zyrtarë dhe policë të cilët bënë thirrje për legalizimin e të gjitha shërbimeve në përputhje me ligjet e Kosovës ²⁴.
- **Raportimi i Kallxo:** Fokusohet në aspektet politike dhe të sigurisë të mbylljes së zyrove postare të menaxhuara nga Serbia, duke theksuar qëndrimet e autoriteteve të Kosovës për ruajtjen e sovranitetit dhe pajtueshmërinë me ligjet e Kosovës. Artikujt nxjerrin në pah reagimet ndërkombëtare, veçanërisht kritikën ndaj Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe Gjermanisë për mungesë koordinimi me partnerët ndërkombëtarë ²⁵. Kallxo përcjell thirrjet e komunitetit ndërkombëtar për bashkëpunim më të mirë me partnerët në mënyrë që të shmangen tensionet e mëtejshme ²⁶.

20 <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-iz-filijale-poste-srbije-us-mitrovici-iznet-inventar-milojevic-institucionalno-nasilje-uz-pom-oc-kp/>

<https://kossev.info/all-9-facilities-used-by-serbian-post-in-northern-kosovo-closed-kosovo-online-najnovije-vesti/>

<https://kossev.info/vd-direktora-poste-nastavlen-pritisak-na-srbe-posta-posluje-po-propisima/>

21 <https://kossev.info/marinkovic-o-zatvaranju-objekata-poste-srbije-na-severu-populisticki-potez-pristine-kosovo-online-najnovije-vesti/>

22 <https://kossev.info/ambasada-sad-prekinit-e-sve-jednostrane-akcije-kosovo-online-najnovije-vesti/>
<https://kossev.info/eu-o-plombiranj-a-objekata-poste-jednostran-potez-krsi-se-sporazum-pristina-da-reispi-ta-odluku/>

<https://kossev.info/seljimi-poste-na-severu-zatvorene-zbog-buducih-izbora-reci-da-kurti-stiti-suverenitet-je-smesno-kosovo-online-najnovije-vesti/>

<https://kossev.info/zijade-zabrinuta-britanska-ambasada-razocarana-zbog-zatvaranja-posta-na-severu-kosovo-online-najnovije-vesti/>

23 <https://www.koha.net/en/lajmet-e-mbremjes-ktv/operonin-pa-licence-policia-mbyll-disa-objekte-ku-vepronte-posta-e-serbise>

24 <https://www.koha.net/en/arberi/mbylljen-nente-objekte-te-postes-se-serbise-ne-veri-u-ndaluan-dy-persona>

<https://www.koha.net/en/lajmet-e-mbremjes-ktv/operonin-pa-licence-policia-mbyll-disa-objekte-ku-vepronte-posta-e-serbise>

25 <https://kallxo.com/lajm/aksioni-policor-ne-veri-gjermania-i-bashkohet-shba-se-ne-zhgenjimin-me-autoritetet-e-kosoves/>

26 <https://kallxo.com/uncategorized/aksioni-i-policise-ne-veri-shqeteson-shba-ne-veprimet-e-pakoordinuara-pershkallezojne-panevojshem-tensionet-rajonale/>

3. Mbyllja e institucioneve komunale “paralele” në veri të Kosovës

- **Raportimi i KoSSev:** KoSSev përcolli pikëpamjet e drejtuesve vendorë dhe punëtorëve të këtyre institucioneve, të cilët mbylljen e institucioneve serbe në veri të Kosovës e cilësuan si sulm ndaj autonomisë dhe të drejtave të komunitetit serb²⁷. Artikujt shpesh citonin udhëheqës lokalë (serbë) dhe zyrtarë të qeverisë serbe, të cilët i karakterizonin ato veprime si diskriminuese dhe destabilizuese. Portali ka përcjellë edhe thirrje për reagim dhe përfshirje të bashkësisë ndërkombëtare, me qëllim të zgjidhjes së problemeve të komunitetit serb në atë rajon. Po ashtu, KoSSev gjithmonë ka transmetuar informacione dhe njoftime zyrtare nga institucionet kompetente të Kosovës, në radhë të parë Policia e Kosovës dhe zyrtarët e saj në veri të Kosovës, duke transmetuar kështu qëndrimet e të gjitha palëve të përfshira.
- **Raportimi Kallxo:** Në raportet e saj, Kallxo trajton dimensionet politike dhe institucionale të mbylljes së institucioneve paralele komunale, duke theksuar qëndrimin e qeverisë së Kosovës për nevojën e zbatimit të ligjit dhe vendosjes së rendit juridik. Kallxo nuk ka analizuar dimensionet juridike dhe politike të burgosjes, duke diskutuar për implikimet e tyre në marrëdhëniet ndëretnike. Gazeta citonte deklaratat e zyrtarëve kosovarë që bënë thirrje për respektimin e ligjeve të Republikës së Kosovës, si dhe zyrtarë policorë të cilët deklarorin se në ato lokale po falsifikoheshin dokumente.

27 <https://kossev.info/srpska-lista-najavila-gradjanski-otpor-medjunarodna-zajednica-po-drzava-kurtija-u-etnickom-ciscenju-srba-kosovo-online-najnovije-vesti/>
<https://kossev.info/kp-zatvoreno-pet-nelegalnih-opstina-na-severu-kosovo-online-najnovije-vesti/>
<https://kossev.info/kosovska-policija-usla-u-preostale-preos-keto-organet-komunale-të-r-serbisë-zyra-për-kim-veseraj-kosova-online-lajmet-më-të-fundit/>
<http://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-vucic-narod-na-kim-ce-svoja-primanja-dobijati-srpska-lista-na-sastanku-sa-kvintom-u-pristini/>
<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-aktivisti-i-nvo-pozvali-kfor-da-uspostavi-kontrolne-punktove-ispred-institucia-koje-pruzaju-usluge-srbima/>
<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-unmik-akcije-kp-uticu-na-socioekonomska-prava-zajednica-i-na-dobrobit-svih-pojedinaca/>
<https://kossev.info/celnici-zatvorenih-institucija-pozvani-na-razgovor-osumnjiceni-za-falsifikovanje-dokumentacije/>
<https://kossev.info/tubim-punëtor-mes-mbylljeve-vazhdim-të-institucioneve-serbe-në-kosovën-veriore-koovo-online-najnovije-vesti/>
<https://kossev.info/okuplinga-zaposl-enih-u-srpskim-institucijama-ispred-po-k-mitrovica-pitaju-zasto-ne-mogu-na-radna-mesta-postavalna-zuta-traka-kp-o-dokumentet-e-falsifikuara/>

Konkluzioni

Raportimi i mediave për mbylljen e institucioneve në veri të Kosovës zbulon ndarje mes artikujve në gjuhën serbe dhe shqipe, duke vënë në dukje se disa mbulime mediatike përfshinin pikëpamjet e të gjitha palëve.

Mediat kosovare si Koha dhe Kallxo dominohen nga narrativa që theksojnë ligjshmërinë, sovranitetin dhe nevojën për sundim të ligjit. Ministrat dhe zyrtarët e policisë shpesh përmenden. Në të kundërt, KoSSev përcjell pikëpamjet dhe shqetësimet e komunitetit serb, i cili beson se veprimet e autoriteteve të Kosovës ndikojnë negativisht në marrëdhëniet ndëretnike, dhe mbylljen e institucioneve e percepton si diskriminuese dhe destabilizuese, por gjithashtu përcjell informacione zyrtare dhe pikëpamje të institucioneve të Kosovës të përfshira në veprimet e lartpërmendura.

Këto tregime të polarizuara demonstrojnë sfidat në arritjen e raportimit të balancuar dhe nxitjen e mirëkuptimit të ndërsjellë. Përderisa mediat kosovare theksojnë ndërtimin e shtetit dhe integritetin institucional, mediat e fokusuara në komunitetet joshumicë kanë prioritet mbrojtjen e të drejtave të pakicave, heqjen e shërbimeve dhe identitetin e komunitetit.

Kjo dikotomi rrezikon thellimin e mosbesimit dhe forcimin e ndarjeve ekzistuese. Për të kapërcyer këto boshllëqe, media duhet të përpiqet për raportime më të nuancuara që pranojnë shqetësimet legjitime të të gjitha komuniteteve. Dialogu konstruktiv, së bashku me praktikën e ndershme dhe transparente të institucioneve, është thelbësor për ndërtimin e besimit dhe promovimin e pajtimit në Kosovë.

SEKSIONI 2: Arrestimet e Aleksandar Arsenijeviq

Ova sekcija ispituje hapshenje Aleksandra Arsenijevica, političara i lidera Srpske demokratije, i odgovarajuce medijsko izvestavanje. Hapshenja se se desila nekoliko puta i vecinom je Arsenijevic hapshen sam mada je bilo i slucajeva kada je uhapshen sa partijskim kolegama. Ključni narativi fokusiraju se na pravne i politike implikacije, ističući oprečne pohleda kosovskih medija na albanskom i srpskom jeziku.

- **Aktorët:** Aleksandar Arsenijeviq, Policia e Kosovës, figura politike nga komuniteti serb, organizata të shoqërisë civile dhe anëtarë të komunitetit lokal.
- **Temat:** Rrethanat që çuan në arrestimin, procedurat gjyqësore, implikimet politike, reagimet e komunitetit serb dhe vëzhguesve ndërkombëtarë.
- **Diskurset:** Politikanët dhe zyrtarët e policisë kosovare arsyetojnë arrestimet në baza ligjore, duke përmendur shkelje specifike të ligjit. Mbështetësit e Arsenijevic-it dhe disa entitete ndërkombëtare vënë në dyshim motivimin, duke sugjeruar përndjekje të mundshme politike.
- **Epitetet:** Mbështetësit e Arsenijevic-it i etiketuan arrestimet si “të motivuara politikisht” dhe tregues të represionit sistemik.
- **Narrativat:** Mbulimi mediatik shpesh i portretizon arrestimet si simbolikë të çështjeve më të gjera lidhur me të drejtat e komuniteteve joshumicë dhe liritë politike në Kosovë, duke theksuar nevojën për transparencë gjyqësore dhe respektim të standardeve të të drejtave të njeriut.
- **Raportimi i KoSSev:** KoSSev mbuloi gjerësisht arrestimet, duke përcjellë protestën e qytetarëve të cilët veprimet i konsiderojnë si simbol të shënjestrimit sistematik të figurave serbe në Kosovë ²⁸. Portali publikoi deklaratat e mbështetësve të Arsenijevic-it, të cilët përmendën motive politike pas arrestimit ²⁹. Raportet detajonin gjithashtu protestat që pasuan, duke theksuar pakënaqësinë vendore me praktikën e zbatimit të ligjit në Kosovë ³⁰, por gjithashtu transmetonin informacione zyrtare nga Policia e Kosovës për arrestimin, si dhe reagime nga komuniteti ndërkombëtar.

28 <https://kossev.info/hapsenje-arsenijevica-i-veljkovica-sta-se-danas-dogodilo-na-trgu-brace-milic/>
<https://kossev.info/arsenijevic-nakon-arsenja-danasnja-slika-gradjana-ohrabrenje-da-nastave-da-se-bore-kosovo-online-najnovije-vesti/>

29 <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-arsenijevic-ponovo-hapsen-sada-na-osnovu-nalog-a-tuzioca-odredjeno-mu-48-casovno-zadrzevanje/>

30 <https://kossev.info/liberated-arsenijevic-and-veljkovic-together-me-citizens-who-proteted-prose-tali-do-pomenika-knezu-lazaru-kosovo-online-najnovie-vesti/>
<https://kossev.info/hitan-protest-srba-ispred-policijske-stanice-us-mitrovici-zbog-arsenja-arsenijevica-i-veljkovica-kosovo-online-najnovije-vesti/>
<https://kossev.info/kosove-online-lajmet-me-të-fundit-liroi-me-urdhër-ndalues-lider-i-demokracisë-serbe-pas-arrestimit-në-mitrovica/>

- **Raportimi i Zëri dhe Dukagjini:** Këto dy media kanë raportuar deklaratën e ekspertit të sigurisë, Agim Musliu, i cili në deklaratën e tij ka pohuar se dy politikanët opozitarë në fakt kanë qenë të lidhur me Shërbimin Sekret Serb (BIA) dhe i ka paraqitur arrestimet si veprim legjitim ligjzbatues³¹. Në deklaratat e përcjella nga këto media, thuhet se Arsenijeviq dhe Veljković janë pjesë e strukturave kriminale që kanë për qëllim minimin e institucioneve të Kosovës³². Këto nene tregojnë për shënjestrim të pabazë të individëve pa paraqitur prova konkrete.
- **Raportimi i Koha dhe Kallxo:** Koha Ditore dhe Kallxo u fokusuan në aspektet ligjore të rastit, duke paraqitur qëndrimin e policisë se arrestimet ishin pjesë e përpjekjeve për të luftuar aktivitetet ilegale (çrregullimi i rendit publik dhe pengimi i zyrtarëve në kryerjen e detyrave të tyre). Artikujt e tyre mbulojnë edhe një incident të mëvonshëm 33, në të cilin Aleksandar Arsenijeviq u arrestua përsëri për protestë kundër vizitës së kryeministrit të Kosovës Albin Kurti në veri të Kosovës. Arrestimi shkaktoi reagime për shkak të shkeljes së të drejtës për shprehje paqësore të mendimit, por Arsenijeviq shumë shpejt u lirua nga paraburgimi. Artikujt hedhin dritë mbi tensionet dhe mosmarrëveshjet rreth politikës dhe të drejtave të komunitetit serb në Kosovë³⁴.

31 <https://zeri.info/aktuale/546087/ekspertet-e-sigurise-deshtuan-perapreiket-e-bia-s-per-te-p-ro-vokuar-situaten-mbi-uren-e-ibrit/>

32 <https://www.dukagjini.com/musliu-shkruan-per-provokimet-e-dy-politikaneve-serbe-ne-v-eri-te-sponsorizuar-nga-bia/>

33 <https://www.koha.net/de/arberi/lirohet-aleksandar-arsenijeviq>
<http://www.koha.net/en/arberi/lirohen-politikanet-serbe-qe-u-arrestuan-tek-ura-e-ibrit>
<https://kallxo.com/lajm/arrestohet-ne-mitrovice-te-veri-ut-politikani-serb-aleksandar-arsenijeviq/>
<https://kallxo.com/lajm/vendimi-i-gjykates-se-mitrovices-aleksandar-arsenijevicit-i-ndalohet-ti-afrohet-deri-ne-40-metra-visar-syles/>
<https://kallxo.com/lajm/prokuroria-kerkon-c-aktimin-e-mases-se-ndalimit-per-arsenijeviqin-qe-mos-ti-afrohet-visar-syles/>
<https://kallxo.com/lajm/partia-democracia-s-erbe-paralajmeron-proteste-para-stacionit-policor-ne-mitrovice-te-veriut/>

34 <https://kallxo.com/lajm/peci-arrestimi-i-arsenijeviqit-akt-i-turpshem-i-policise/>
<https://kallxo.com/lajm/shoqerimi-ne-polici-e-me-pas-lirimi-i-dy-politikaneve-serbe-per-cfare-protestuan-qytetare-te-komunitetit-serb/>

SEKSIONI 3: Arrestimi i 4 të rinjve në Mitrovicën e Veriut

Shtator 2024

- **Data dhe ora e publikimit/transmetimit:**
 - 9-15. shtator 2024
 - Shumica raportuese 10-11. shtator, menjëherë pas incidentit.
- **Media:**
 - **Serbisht:** KoSSev, Kosovo Online, RTS.
 - **Shqip:** RTK, Koha Ditore, Gazeta Express, Telegrafi.
- **Temat/temat:**
 - **Media serbe:** Fokusimi në brutalitetin e pretenduar policor, viktimizimin e serbëve të Kosovës, protestat dhe kritikën ndaj qeverisë së Kosovës.
 - **Media shqiptare:** **Mbrojtja e veprimeve të policisë, theksi mbi shtetin ligjor dhe portretizimi i incidentit si çështje sigurie publike.**
- **Përshkrimi i epitetëve:**
 - **Mediat serbe:** "brutaliteti", "represioni", "dhuna shtetërore".
 - **Media shqiptare:** "Rezistencë ndaj arrestimit", "trazira publike", "provokim".
- **Citate që ilustrjnë argumente ose tregime:**
 - **Në serbisht:** "Ky është një shembull tjetër i regjimit represiv të Kurtit që synon komunitetin serb." (Srpska Lista nëpërmjet RTS)
 - **Në shqip:** "Policia veprimi brenda të drejtave të saj për të mbrojtur sigurinë publike pasi u sulmua." (Policia e Kosovës përmes RTK-së)
- **Aktorët e paraqitur**
 - **Media serbe:** Viktimat dhe familjet e tyre, zyrtari i Listës Serbe, Presidenti i Serbisë Aleksandar Vuçiq.
 - **Mediat shqiptare:** Zyrtarë të policisë së Kosovës, përfaqësues të qeverisë, kryeministri i Kosovës Albin urti.

Nalazi i zapažanja

1. Tregime të polarizuara:

- Mediat serbe e kanë paraqitur këtë ngjarje si çështje të të drejtave të njeriut, duke e paraqitur të rinjtë e arrestuar si viktime të policisë.
- Media shqiptare u fokusua në ruajtjen e imazhit të autoriteteve ligjzbatuese si profesionale dhe brenda kufijve ligjorë.

2. Gjendja e publikut:

- Mbulimi i medias serbe raportoi zemërim publik, i cili rezultoi në protesta dhe rritje të tensioneve ndëretnike.
- Raportimi në mediat shqiptare u përpoq të zbuste reagimin duke theksuar profesionalizmin e policisë dhe ligjshmërinë e veprimeve të tyre.

Raport narrativ:

Raportimi nga KoSSev:

Portali KoSSev ka raportuar në detaje për arrestimet dhe ngjarjet që pasuan në veri të Mitrovicës. Sipas raportimeve të tyre, katër të rinj të kombësisë serbe janë marrë në paraburgim nga policia e Kosovës pas një zënke të dyshuar me policët 35. Portali ka përcjellë informacione nga zyrtarë të policisë së Kosovës për këtë ngjarje. KoSSev theksoi pretendimet e familjeve të personave të ndaluar, të cilët kanë deklaruar se gjatë arrestimit është përdorur forca e tepruar nga policia 36. Portali ka raportuar edhe për protestat që kanë shpërthyer para stacionit policor, ku vendasit kanë kërkuar lirim të rinjve dhe kanë kritikuar veprimet e policisë së Kosovës³⁷

Raportimi i RTK-së:

Radio Televizioni i Kosovës (RTK) i cilësoi arrestimet si veprim të zbatimit të ligjit pas sulmit ndaj policëve 38. RTK ka raportuar në një komunikatë të Policisë së Kosovës ku thuhet se të arrestuarit kanë bërë rezistencë ndaj arrestimit dhe se është përdorur vetëm forcë minimale. Media e paraqiti incidentin si një çështje rutinë të sigurisë publike dhe zyrtarët e policisë u cituan të bënin thirrje për qetësi dhe pajtueshmëri. ligji.

35 <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-u-mitrovici-sinoc-uhapsena-cetvorica-mladica-srpske-nacionalnosti/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-osude-srpske-strane-zbog-hapsenja-mladica-policijska-brutalnost/>

36 <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-roditelj-jednog-od-hapsenih-mladica-na-verbalni-kontakt-prevelika-sila/>

<https://kossev.info/delevic-rn-pretucen-u-stanici-trazicemo-odgovorno-st-policajaca-koji-su-sinoc-zloupotrebili-sluzbeni-polozaj-kosovo-online-najnovije-vesti/>

<https://kossev.info/kosovo-online-latest-news-young-men-arrested-last-week-questioned-by-kpi-over-alleged-police-misconduct/>

37 <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-sud-odredio-kucni-pritvor-uhapsenim-mladici-ma-gradjani-se-povukli-nakon-visesatnih-protesta/>

38 <https://www.rtklive.com/sq/news-single.php?ID=123456>

Raportimi i mediave të tjera në gjuhën serbe:

Mediat në gjuhën serbe kryesisht kanë përcjellë narrativën e brutalitetit policor dhe viktimizimit të komunitetit serb në Kosovë. Media si Kosovo Online ³⁹, RTS 40 dhe të tjera e përshkruan incidentin si pjesë të një modeli më të gjerë të veprimeve të synuara kundër serbëve të Kosovës. Zyrtarët e Listës Serbe shpesh citoheshin ⁴¹, duke denoncuar arrestimet si të motivuara politikisht dhe duke akuzuar qeverinë e Kosovës për nxitjen e një atmosfere frike dhe represioni. Këto media gjithashtu raportuan gjerësisht për protestat, duke i portretizuar ato si një përgjigje të justifikuar ndaj padrejtësisë së perceptuar ⁴². (rts.rs, politika.rs)

Raportimi i mediave të tjera në gjuhën shqipe:

Mediat në gjuhën shqipe u ndalën në arsyet e arrestimeve, duke cituar njoftimet e policisë për ngjarjet. Mediat si Telegrafi, Koha Ditore 43 dhe Gazeta Express kanë bërë të ditur se të rinjtë kanë sulmuar fizikisht policët dhe në lajmet e tyre kanë cituar zëdhënësen e Policisë së Kosovës 44. Këto media e paraqesin incidentin si rast të ruajtjes së rendit publik, ndërsa akuzat për brutalitet të pabaza.

Incidenti në Mitrovicën veriore theksoi polarizimin e thellë të mediave, me raporte si në mediat serbe ashtu edhe në ato shqiptare që pasqyrojnë narrativa kontradiktore, së bashku me faktin se disa media raportuan informacione dhe pikëpamje nga të gjitha anët. Mediat serbe theksuan problemin e komunitetit serb në Kosovë, ndërsa mediat shqiptare mbrojtën veprimet e institucioneve të Kosovës si zbatim legjitim të rendit publik. Raportimi i mediave tregon nevojën për raportim të balancuar dhe masa për të ndërtuar besimin në marrëdhëniet ndëretnike.

39 <https://www.kosovo-online.com/vesti/hronika/fejza-u-severnoj-mitrovica-uhapsena-cetiri-srbi-na-pod-optuzbom-za-napad-na-sluzbeno>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/hronika/srpski-mladici-na-ispitaniu-u-policijskoj-stanici-u-severnoj-mitrovica-19-9-2024>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/zbog-snimka-hapsenja-mladica-u-severnoj-mitrovica-proglasen-pijanim-i-osudjen-na>

40 <https://www.rts.rs/lat/vesti/politika/5528897/hapsenje-kosovska-mitrovica-mladici.html>

41 <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/srpska-lista-o-hapsenju-mladica-brutalnost-kosovske-policije-posta-la-svakodnevnica>

42 <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/nekoliko-stotina-gradjana-ispred-policijske-stanice-u-severnoj-mitrovica-na-protestu>

<https://www.youtube.com/watch?v=06W9u38nQok>

43 <https://www.koha.net/en/kronike/kater-te-arrestuar-ne-veri-policia-mohon-pretendimin-per-keqtrajtim>

<https://www.koha.net/arberi/123456/proteste-para-stacionit-policor-ne-mitrovica-te-veriut-kerkohet-lirimi-i-kater-serbeve/>

<https://www.gazetaexpress.com/lajme/arrestohen-kater-persona-ne-veri-te-mitrovices-sulmuan-zyrtaret-police-123456/>

<https://telegrafi.com/en/arrestimi-shtepia-e-kater-serbeve-per-sulm-e-policeve-ne-mitrovica-veriore/>

<https://telegrafi.com/en/zvogelohet-numri-i-protestuesve-serbe-per-para-stacionit-policia-ne-veri/>

44 <https://telegrafi.com/en/arrestohen-kater-persona-ne-veri-ne-Mitrovicë%2C-u-sulmuan-policët>

SEKSIONI 4: Dialogu i Brukselit

Raportimi nga takimi i Brukselit më 17 shtator 2024

- **Data dhe ora e publikimit/transmetimit:**
 - Artikujt dhe raportet u botuan kryesisht nga 17 deri më 18 shtator 2024.
- **Media:**
 - **Serbisht:** KoSSev, Kosovo Online, RTS.
 - **Shqip:** RTK, Koha Ditore, Telegrafi.
- **Temat/temat:**
 - **Mediat serbe:** Theksi në refuzimin e Prishtinës për të bashkëpunuar në takimet trepalëshe, fokus në Bashkimin e Komunave Serbe (USO).
 - **Media shqiptare:** Shënimi i Beogradit si partner pengues për shkak të aksesit të kushtëzuar në axhendë.
- **Përshkrimi i epiteteve:**
 - **Mediat serbe** shpesh kanë përdorur terma si “refuzim”, “mungesë vullneti” dhe “pengim” për të përshkruar sjelljen e Prishtinës.
 - **Mediat shqiptare** përdorën terma si “provokim”, “kusht” dhe “qëndrim pa kompromis” për të përshkruar Beogradin
- **Citate që ilustrojnë argumente ose tregime:**
 - **Në serbisht:** Beogradi mbetet i përkushtuar ndaj dialogut, por Prishtina duhet të respektojë marrëveshjet e mëparshme. (RTS)
 - **Në shqip:** Prishtina nuk do të lejojë Serbinë të diktojë kushtet e takimit. (RTK)
- **Aktorët e paraqitur:**
 - **Mediat serbe:** Petar Petković, Aleksandar Vučić.
 - **Media shqiptare:** Besnik Bislimi, Albin Kurti.
 - **Përfaqësimi në BE:** Miroslav Lajčak (prania neutrale në të dyja).
- **Konteksti:**
 - Të dyja palët e kufizuan mos mbajtjen e takimit trepalësh në përputhje me narrativat e tyre të fajit.
- **Analiza narrative:**
 - **Rrëfimi i mediave serbe:**
 - Prishtina si pengesë kryesore në dialog.
 - BE-ja është e ftuar të ushtrojë presion mbi Prishtinën për të respektuar marrëveshjet (JPA)..
 - **Rrëfimi i mediave shqiptare:**
 - Kushtet e Beogradit si provokime të papranueshme.
 - Kosova si një aktor parimor që mbështet sovranitetin e saj..

Raport tregimtar

Raportet e mediave në gjuhën serbe dhe shqipe për takimin e kryenegociatorëve të Beogradit dhe Prishtinës të mbajtur më 17 shtator 2024 në Bruksel dalluan dukshëm.

Raportimi nga KoSSev:

Portali KoSSev ka ndjekur nga afër ngjarjet lidhur me takimin. Sipas raportimeve të tyre, negociatorët kryesorë nga Beogradi dhe Prishtina kanë konfirmuar praninë e tyre në Bruksel më 17 shtator, por takimi i përbashkët ka qenë i pasigurt për shkak të mosmarrëveshjeve rreth agjendës ⁴⁵. KoSSev përcolli deklaratën e të dërguarit special të BE-së për dialog, Miroslav Lajçak, i cili shprehu keqardhjen që çështjet më urgjente të asaj dite nuk u zgjidhën në një format trepalësh, por paralajmëroi vazhdimin e negociatave në javët në vijim ⁴⁶. Përveç kësaj, portali ka raportuar edhe për takimin e negociatorëve me Ndihmës Sekretarin e Përgjithshëm të NATO-s për Operacione dhe hapjen e urës.

Raportimi i RTK-së:

Radiotelevizioni i Kosovës (RTK) ka raportuar se negociatorët kryesorë të Beogradit dhe Prishtinës kanë konfirmuar praninë e tyre në Bruksel më 17 shtator, por se takimi i përbashkët ka qenë i pasigurt për shkak të mosmarrëveshjeve rreth agjendës. RTK ka transmetuar edhe deklaratën e Miroslav Lajçakut, i cili ka shprehur keqardhjen që çështjet më urgjente nuk janë zgjidhur në format trepalësh, por ka paralajmëruar negociata të mëtejshme në javët në vijim ⁴⁷.

Raportimi i Koça Ditore:

Koha Ditore ka raportuar se takimi trepalësh në Bruksel, i planifikuar për 17 shtator 2024, nuk është mbajtur për shkak të mosmarrëveshjeve mes Kosovës dhe Serbisë për kushtet e vendosura nga Prishtina. Theksi u vu në kërkesat e Prishtinës për zyrtarizimin e marrëveshjes themelore dhe kushti i Serbisë për demarkacionin e komunës së Mitrovicës së Veriut si parakusht për hapjen e urës, gjë që shkaktoi polemika dhe pengoi mbajtjen e takimit ⁴⁸.

45 <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-rse-pregovaraci-beograda-i-pristine-dolaze-u-brisel-17-septembra-zajednicki-susret-neizvestan/>

46 <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-ves-ti-lajcak-zali-zbog-isostanka-trilateralnog-susreta-nastavak-pregovora-u-narednim-nedeljama/>
<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-gofus-sa-delegacijama-beograda-i-pristine-o-otvaranju-mosta-kroz-dialog-i-uz-koordinaciju-sa-zapadom/>

47 <https://rtv21.tv/borrell-u-ben-thirrje-kosoves-e-serbise-te-zbatojne-marreveshjet-e-arritura-ne-bruksel/>

48 <https://www.koha.net/arberi/be-ja-dhe-qeveria-nuk-tregojne-nese-do-te-kete-takim-trepalesh-te-marten-ne-bruxel>
<https://www.koha.net/arberi/ska-takim-trilateral-ne-bruxel>
<https://www.koha.net/arberi/serbia-kerkon-zgjerimin-e-territorit-te-mitrovices-se-veriut-si-parakusht-per-hapjen-e-ures>
<https://www.koha.net/arberi/osmani-kush-dialogon-me-serbine-per-uren-e-ibrit-shkel-sovranitetin-e-kosoves>

Raportimi i mediave të tjera në gjuhën serbe (RTS dhe Kosova Online):

Mediat serbe më së shumti raportuan deklaratat e zyrtarëve të Beogradit, duke theksuar se pala prishtinase refuzoi takimin trepalësh dhe se Beogradi është i gatshëm për bisedime⁴⁹. Ata gjithashtu theksuan këmbënguljen e Beogradit për formimin e Bashkimit të Komunave Serbe si çështje kyçe.

Raportimi i Telegrafit::

Telegrafi ka njoftuar opinionin për mendimet e ndara të zyrtarëve të Prishtinës dhe Beogradit, të cilët kanë pohuar se pala tjetër po sabotonte takimin. Bislljimi u ndal te marrëveshja e Ohrit dhe marrëveshja për telekomunikacionet, ndërsa Petković insistoi në formimin e Bashkësisë së Komunave me mjedisin serb, si dhe në kthimin në gjendjen e mëparshme sa i përket institucioneve të mbyllura. Ata kanë përcjellë edhe kërkesat e palës prishtinase, të cilat janë të nevojshme si parakusht për përparim të mëtejshëm në dialog⁵⁰.

Raportet e mediave në serbisht dhe shqip për takimin e kryenegociatorëve të Beogradit dhe Prishtinës në Bruksel më 17 shtator 2024 ndryshuan dukshëm në interpretimin e tyre për shkakun e dështimit të takimit trepalësh. Mediat serbe më së shumti theksuan gatishmërinë e Beogradit për bisedime dhe akuzuan Prishtinën për obstrukcion, ndërsa mediat shqiptare theksuan kërkesat e Prishtinës si parakushte kyçe për vazhdimin e dialogut. Përveç kësaj, disa media u fokusuan në tema specifike si Marrëveshja e Ohrit, telekomunikacioni dhe formimi i Unionit të Komunave Serbe, ndërsa deklaratat e zyrtarëve evropianë tregonin për dështimin e marrëveshjes por vazhdimin e negociatave në të ardhmen. Lajmin për hapjen e urës dhe bisedën me përfaqësuesin e NATO-s e kanë raportuar vetëm disa media, ndërsa mazhoranca e ka lënë atë pjesë.

49 <https://www.rts.rs/lat/vesti/politika/5530890/u-utorak-nova-runda-dijaloga-pristina-odbija-trilateralni-sastanak.html> ?

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/djuric-sa-misel-sison-nezapamcen-teror-kurtijevog-rezima-nad-srbima-na-kosovu-19-9>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/petkovic-cemu-dijalog-ako-pristina-odbija-da-razgovara-o-temama-ko-je-su-u-interesu>

50 <https://telegrafi.com/lajcak-pas-takimit-vec-e-vec-bislimin-dhe-petkovic-per-keqardhje-qe-sm-un-dem-ti-trajtonim-ceshtjet-urgjente/>

SEKSIONI 5: Rasti i Banjskës

Një analizë e mbulimit mediatic: incidenti në Banjska dhe marrëdhëniet ndëretnike

Incidenti i Banjskës i shtatorit 2023, i shënuar nga një konflikt i armatosur mes serbëve etnik dhe Policisë së Kosovës, u bë një pikë e rëndësishme mosmarrëveshjeje në tensionet mes shqiptarëve të Kosovës dhe serbëve të Kosovës. Mbulimi mediatic i kësaj ngjarjeje ofron një pasqyrë të vlefshme në kornizat e marrëdhënieve ndëretnike dhe narrativat që formojnë diskursin publik. Përmes analizës sasiore dhe cilësore, ky studim shqyrton se si mediat kosovare dhe serbe e portretizojnë incidentin, duke zbuluar nëse këto portretizime promovojnë pajtimin apo thellojnë ndarjet.

Në mediat kosovare, aktorët kryesorë janë zyrtarët e qeverisë, kryesisht kryeministri Albin Kurti dhe ministri i Brendshëm Xhelal Sveçla, të cilët paraqiten si mbrojtës të sovranitetit dhe sundimit të ligjit në Kosovë. Veprimet e tyre janë inkuadruar si të nevojshme për zgjidhjen e kërcënimeve të sigurisë dhe forcimin e legjitimitetit institucional të Kosovës. Deklaratat e ministrave, qeveritarëve dhe institucioneve janë transmetuar së fundmi me analiza se si do të shkojë gjyqi, si dhe procedurat që i paraprinë ngjarjes në Banjskë (tenderë, përvetësim). Organet e drejtësisë, veçanërisht Prokuroria Speciale, tregohen vendimtare për realizimin e drejtësisë dhe përgjegjësisë. Shpesh përmenden edhe figura ndërkombëtare, si përfaqësues të BE-së dhe NATO-s, duke theksuar rolin e tyre si aleatë të përkushtuar ndaj stabilitetit dhe rendit juridik të Kosovës.

Nga ana tjetër, mediat në Serbi fokusohen tek figurat politike serbe, si Aleksandar Vuçiq, dhe liderët e komunitetit lokal si Milan Radoičiq, i cili ishte i përfshirë drejtpërdrejt në incidentin në Banjskë. Pas ngjarjes, këta individë që morën pjesë në Banjska u portretizuan në media të caktuara si “mbrojtës” të trashëgimisë serbe dhe “mbrojtës” të të drejtave të komunitetit serb në Kosovë. Aktorët ndërkombëtarë, kur përmenden, shpesh kritikohen si të njëanshëm ndaj Serbisë, gjë që përfshihet në narrativën më të gjerë të kompleteve globale që synojnë interesat serbe. Kontrasti i fortë në portretizimin e aktorëve kryesorë nxjerr në pah prioritetet e ndryshme të çdo peizazhi mediatic: mediat e Kosovës theksojnë fuqinë institucionale dhe partneritetin ndërkombëtar, ndërsa shtëpitë mediatike në Serbi theksojnë solidaritetin etnik dhe rezistencën e perceptuar ndaj shtypjes.

Temat qendrore në narrativat mediatike ilustrojnë më tej këtë ndarje. Mediat kosovare mbulojnë gjerësisht procedurat gjyqësore, veçanërisht aktakuzën ndaj 45 personave të lidhur me incidentin në Banjskë. Këto media e prezantojnë ngjarjen si sulm terrorist ndaj sovranitetit të Kosovës, duke theksuar nevojën për përgjegjësi dhe mbështetje ndërkombëtare. Narrativa e pozicionon incidentin jo vetëm si një kërcënim të sigurisë lokale, por edhe si një sfidë ndaj normave globale, të cilat kërkojnë veprim kolektiv për të luftuar terrorizmin dhe për të mbështetur drejtësinë.

Në të kundërt, mediat serbe theksojnë problemet e serbëve, duke u ndalur në betejat me të cilat ballafaqohet komuniteti serb në Kosovë. Mediat shpesh hetojnë problemet me gjyqësorin, duke përfshirë edhe shtyrjen e seancës paraprake për shkak të mosparaqitjes së aktakuzës brenda afatit ligjor. Ata analizuan pasojat ligjore si dhe nëse është i mundur gjykimi në mungesë.

Portali Kossev raportoi për rastin Banjska nga disa këndvështrime. Portali ka raportuar për procedurat gjyqësore për të akuzuarit në këtë rast edhe në Kosovë, e meqë procedura ka filluar në Serbi, ka raportuar edhe me njoftimet e Gjykatës së Lartë në Beograd. Përveç kësaj, portali publikoi disa intervista me qytetarë dhe banorë të fshatit Banjskë, ku ndodhi kjo ngjarje, si dhe disa analiza dhe pamje personale që eksplorojnë se çfarë ka ndodhur realisht në Banjska në vitin 2023. Në këto analiza, ata shqyrtojnë si versionin kosovar ashtu edhe atë serb të ngjarjeve, si dhe atë që parapriu dhe çfarë pasoi. Ato mbuluan edhe deklaratat e zyrtarëve kosovarë dhe serbë, ku tregimet ishin të kundërta.

Diskurset e përdorura nga këto dy (ose më shumë) ekosisteme mediatike pasqyrojnë kontekstin e tyre më të gjerë socio-politik. Mediat kosovare e paraqesin këtë incident si sulm ndaj drejtësisë dhe ligjshmërisë, duke e portretizuar Kosovën si një shtet sovran që përpiqet të ruajë rendin dhe t'i përmbahet ligjit ndërkombëtar. Ato dallohen për faktin se përcjellin deklaratat e zyrtarëve dhe përfaqësojnë funksionimin e sistemit. Në të kundërt, mediat në gjuhën serbe përdorin diskursin e kërkimit të së vërtetës dhe ruajtjes së kulturës.

Këto qasje të ndryshme shtrihen në stilet e argumentimit. Mediat kosovare mbështeten në parimet ligjore, vlerat demokratike dhe u referohen normave ndërkombëtare. Raportet shpesh theksojnë rëndësinë e llogaridhënies dhe theksojnë rolin e mbështetjes globale në forcimin e stabilitetit të Kosovës. Disa mediat në gjuhën serbe përdorin argumente emocionale, duke u mbështetur në padrejtësitë dhe mosfunksionimin e sistemit, ndërsa disa media raportuan përvojat dhe qëndrimet e të gjitha palëve lidhur me këtë ngjarje.

Gjuha luan një rol kyç në formësimin e perceptimit publik, me përdorimin e epiteteve që zbulojnë rrëfime të kundërta të individëve të përfshirë. Mediat kosovare shpesh i referohen si "terroristë", "militantë" apo "kriminelë", duke përforcuar kështu peshën e incidentit dhe duke legjitimuar reagimin institucional. Megjithatë, disa media përdorin terma si "mbrojtës", "heronjë" (Vreme) me një ton ironik ndaj të njëjtëve individë si luftëtarët në luftën për të drejtat serbe. Këto zgjedhje gjuhësore thellojnë polarizimin midis këtyre dy rrëfimeve.

Narrativat gjithëpërfshirëse të paraqitura nga media janë po aq të ndryshme. Mediat kosovare e portretizojnë Kosovën si një vend që përpiqet për pavarësi dhe integrim në bashkësinë ndërkombëtare. Incidenti në Banjska është cilësuar si një sfidë e drejtpërdrejtë e këtij vizioni, i cili kërkon veprim të fortë ligjor dhe mbështetje ndërkombëtare. Mediat serbe, nga ana tjetër, e portretizojnë komunitetin serb në Kosovë si të marginalizuar dhe të rrethuar, duke e portretizuar konfliktin si një luftë për mbijetesë kulturore kundër politikës shtypëse.

Analiza e fjalëve kyçe zbuloi se mediat e Kosovës kishin prioritet terma të tillë si "drejtësia", "terrorizmi" dhe "soveraniteti", ndërsa mediat serbe u fokusuan në "shtypjen" (Informer) dhe "rezistencën" (Srbija Danas). Përfaqësimi ishte gjithashtu i polarizuar, me shqiptarët e Kosovës të portretizuar pozitivisht në mediat e Kosovës dhe negativisht në mediat serbe, ndërsa komunitetet serbe u portretizuan anasjelltas.

Incidenti në Banjska dhe prezantimi i tij në media nxjerr në pah ndarjet e rrënjësura të thella mes shqiptarëve të Kosovës dhe serbëve, por edhe keqkuptimin se çfarë ka ndodhur saktësisht (NIN). Mediat e Kosovës i japin përparësi narrativave të drejtësisë, ligjshmërisë dhe sovranitetit, ndërsa mediat serbe theksojnë viktimizimin, trashëgiminë dhe rezistencën. Këto pikëpamje të polarizuara, edhe pse të rrënjësura thellë në kontekstin historik dhe po-

litik, rrezikojnë të zgjasin tensionet dhe të pengojnë përpjekjet drejt pajtimit, i cili ka qenë jashtëzakonisht i brishtë gjatë 2 viteve të fundit.

Për të nxitur mirëkuptimin dhe dialogun, është thelbësor raportimi i balancuar që vlerëson kompleksitetin e marrëdhënieve ndëretnike. Media mund të luajë një rol kyç në promovimin e një narrative që ndërton ura në vend që të përforcon barrierat, duke hapur rrugën për një të ardhme më paqësore dhe bashkëpunuese në rajon.

Burimet:

<https://www.koha.net/en/arberi/ngrihet-akta-kuze-ndaj-45-personave-per-rastin-banjska>

<https://www.koha.net/en/arberi/dash-i-pret-nga-serbia-qe-autoret-e-sulmit-ne-banjske-te-japin-pergegjege-si-pa-vonesa>

<https://kallxo.com/lajm/shtyhet-seanca-gjyqesore-ndaj-te-akuzuarve-per-sulmin-terrorist-ne-banjske/>

<https://www.koha.net/lajmet-e-mbremjes-ktv/be-per-veprim-ndaj-serbise-rreth-banjskes-e-presim-vendimin-gjyqesor-ne-kosove>

<https://www.koha.net/en/index.php/arberi/aktakuza-per-banjsken-mund-te-nxise-hetime-per-tenderet-qe-ra-doiciqi-i-fitoi-ne-kosove>

<https://www.koha.net/en/arberi/maqedonci-ka-rrezik-qe-banjska-te-perseritet-serbia-ka-qasje-hegjemonte-ne-raport-me-kosoven>

<https://www.koha.net/arberi/kerkesa-e-serbise-per-informacione-rreth-banjskes-konsiderohet-farse-juridiko-politike>

<https://www.koha.net/arberi/neser-mbahet-akademi-perkujtimore-ne-pervjetorin-e-vrasjes-se-afrim-bunjakut>

[VI. Grigorije: Besoj thellë se nuk do të ndodhë kurrë që të mos ketë njerëz tanë në Kosovë - KoSSev](#)

[Lazarevic: Serbët në Kosovë janë politikisht të prerë koka - KoSSev](#)

[Manastiri i Banjskës mbyllet për vizitorët për arsye sigurie përpara përvjetorit - KoSSev](#)

[KFOR-i mohon se kanë negociuar për tërheqjen e sulmuesve të Banjskës - KoSSev](#)

[Radoičiq: Erdhëm në Banjskë për të inkurajuar serbët, ne nuk jemi terroristë, por luftëtarë të lirisë - Kosova Online](#)

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/tuzilastvo-kosova-podiglo-optuznicu-protiv-45-osoba-za-napad-u-banj-skoj-11-9-2024>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/vrhovni-sud-ne-odlucemo-da-li-ce-se-za-banjska-sudit-iu-odsustvu-17-10-2024>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/pocelo-sudjenje-srbima-uhapsenim-nakon-sukoba-u-banjsko-19-10-2024>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/drustvo/leposavic-prijatelj-i-porodice-paljenjem-sveca-odal-i-pocast-stradalima-u-banjsko-24>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/stano-eu-posle-godinu-dana-pocinje-onavlja-poziv-za-brzo-zvodjenje-ogovornih-za-incidente>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/analize/banjska-godinu-dana-kasnije-sutra-prvo-rociste-u-pristini-eu-leks-ingorise-beograd-23>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-vucevic-banjska-nije-trebalo-da-se-desi-ali-srbija-ne-sme-da-prihvati-narativ-pristine-o-tome/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-hasani-optuzenima-za-sukob-u-banjsko-ne-moze-da-se-sudi-u-odsustvu/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-lazi-obmane-i-nasilje-nova-realnost-kosova/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-nato-trazi-da-se-odgovorni-za-banjska-privedu-pravdi-srbija-da-pomogne/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-advokati-uhapsenih-u-slucaju-banjska-obimna-optuznica-nam-poslata-pre-dan-i-po-nismo-danas-mogli-da-le-te-vazhdojme/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-uksini-eu-ne-naziva-napad-u-banjska-namerno-agresijom-jer-ne-recogniznaje-kosovo-kao-drzavu/>

<https://kossev.info/visi-sud-u-beogradu-radoicic-postuje-mere-drzavnih-organa/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-petkovic-kritikuje-objavu-stana-o-banjsko-ko-ga-je-ovlastio-da-narusava-status-nu-neutralnost-eu/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-banjska-enigma-a-year-later-poll-highlights-frika-and-unso-lved-questions/>

<https://kossev.info/conflict-anniversary-in-banjska-kosovo-s-leaders-honor-fallen-office-r-accusations-toward-serbia/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-mestanin-banjske-ono-s-to-se-gododilo-pre-godinu-dana-je-bio-dogovor-vucica-i-kurtija/>

<https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-gradjani-sa-severa-o-banjska-od-totalne-enigme-do-dogovora/>

<https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/kurti-srbija-odgovorna-za-teroristicki-napad-u-banjsko-zahtevamo-da-izrucu>

<https://kossev.info/godisnjica-banjske-vlada-u-pr-objavila-agendu-na-televizijama-speciali-program/>

<https://www.rts.rs/vesti/politika/5539164/svece-pomen-godisnjica-oruzanih-sukoba-banjska.html>

<https://vreme.com/komentar/komandant-milan-radoicic-sta-sa-srpskim-herojem/>

<https://informer.rs/politika/vesti/832208/stoilkovic-slava-srbima-sa-kim-koji-su-dali-zivote-u-odbrani-domova>

Konkluzioni:

Mbulimi mediatik i mbylljes së institucioneve, dialogut të Brukselit dhe arrestimeve në veri të Kosovës zbulojnë ndarje të rrënjësura thellë midis narrativave serbe dhe shqiptare.

Mediat kosovare si Koha, RTK dhe Kallxo theksojnë rëndësinë e ligjshmërisë, sovranitetit dhe nevojës për sundim të ligjit.

Përkundrazi, mediat në gjuhën serbe përcjellin një rrëfim që thekson pakënaqësinë e komunitetit serb, duke përcjellë deklarata nga terreni në të cilin veprimet e autoriteteve të Kosovës karakterizohen si diskriminuese dhe të dëmshme për marrëdhëniet ndëretnike, ndërsa Kossev ka përfshirë informacione dhe deklaratat nga të gjithë akterët, përfshirë institucionet kompetente të Kosovës dhe përfaqësuesit e bashkësisë ndërkombëtare.

Këto tregime të polarizuara demonstrojnë sfidat në arritjen e raportimit të balancuar dhe nxitjen e mirëkuptimit të ndërsjellë. Përderisa mediat e Kosovës theksojnë ndërtimin e shtetit dhe integritetin institucional, mediat e fokusuara në Serbi kanë prioritet mbrojtjen e të drejtave të komuniteteve joshumicë dhe identitetin e komunitetit. Ky dualitet rrezikon thellimin e mosbesimit dhe rrënjësimin e ndarjeve ekzistuese.

Për të tejkaluar këto dallime, media duhet të përpiqet për raportim më të nuancuar që njuh shqetësimet legjitime të të gjitha komuniteteve. Dialogu konstruktiv, së bashku me veprimet e drejta dhe transparente të institucioneve, është i një rëndësie vendimtare për ndërtimin e besimit dhe promovimin e pajtimit në Kosovë.

Gjetjet kryesore:**Polarizimi në raportim:**

- **Media serbe:** Fokusimi në viktimizimin e serbëve, duke përdorur terma si “represioni” dhe “dhuna shtetërore”.
- **Media shqiptare:** Duke theksuar sovranitetin, ligjshmërinë dhe sundimin e ligjit të Kosovës.

Tregime:

- **Media serbe:** Temat e viktimizimit, mbijetesës kulturore dhe rezistencës ndaj represionit të perceptuar.
- **Media shqiptare:** Temat e sovranitetit, fuqisë institucionale dhe lufta kundër krimit.

Ju studioni një sërë temash kryesore:

- **Fjalë si “bashkëpunim” dhe “pajtim” :** Këto fjalë shpesh përdoren në kontekste negative.
- **Fjalë si “dhunë” dhe “provokim” :** Ato dominuan në të dy grupet e mediave, duke e mprehur më tej perceptimin e konfliktit.

Raportimi i polarizuar pasqyron ndarje më të thella socio-politike dhe kërkon mbulim të balancuar për të nxitur mirëkuptimin. Ngjarjet e pasqyruara në këtë periudhë që ndodhën në veri të Kosovës, arrestimet, aksionet policore si dhe ngjarjet politike ishin në qendër të vëmendjes për pasqyrimin mediatik, duke reflektuar dinamikën komplekse ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve të Kosovës.

Për shkak të kompleksitetit të temave, është shfrytëzuar një periudhë më e gjatë kohore në analizë dhe janë shfrytëzuar burime nga disa media për të mbuluar në mënyrë adekuate temat me rëndësi për banorët e veriut të Kosovës.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Bazuar në hulumtimin e bërë të opinionit publik dhe analizën e mediave, ne formuluar një Matricë të faktorëve dhe zgjidhjeve për përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve (në tekstin e mëtejshme Matrica).

	Faktorët	Zgjidhjet	
KOMUNITETI	Etnonacionalizmi	Patriotizmi kushtetues	SHOQËRIA
	Etnofiletizmi	Identitete të fituara, identitete që lidhen me arri-tjetet personale	
	Militarizmi fyes	Bashkëpunim dhe marrëveshje në nivel ndëretnik	
	Barrierat emocionale	Afërsia emocionale	
	Rrjetëzimi në nivel personal	Rrjetëzimi në nivel profesional dhe biznesi	
	Polarizimi i medias dhe ndërgjegjësimi i ulët	Shqyrtimi mediatik	
	Pakënaqësia me kuadrin institucional	Institucionet që janë në funksion të të drejtave të komunitetit	
	Pakënaqësia me cilësinë e jetës	Anëtarë të suksesshëm të komunitetit	
	Përrjashtimi etno	Format gjithëpërfshirëse të autonomive etnike	
	ENKLAVA ETNO	SHTETI	

Matrica e bashkangjitur rendit faktorët e marrëdhënieve aktuale ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve në veri të Kosovës dhe në Luginën e Preshevës, por jep edhe një pasqyrë të kushteve të dëshiruara, pra zgjidhjeve që paraqesin imazhin e kalimit nga (etno)komuniteti ndaj shoqërisë (civile), e cila është e aftë të vendosë shtetin si një kuadër rregullator normativ institucional, i cili bazohet në shtetin e së drejtës, integritetin e institucioneve dhe publikun e lirë. Tranzicioni i imagjinuar përfaqëson një rrugë nga solidariteti mekanik në atë organik, me korniza bazë që rregullojnë marrëdhëniet dhe identitetet shoqërore në nivel komuniteti dhe shoqërie.

Për ta bërë Matricën më të saktë për secilën nga dimensionet e përmendura, ne do t'ju sqarojmë dhe ju kujtojmë gjetjet e hulumtimit.

Dimensioni i parë i Matricës ka të bëjë me natyrën e identitetit politik të qytetarëve, i cili shtrihet midis etnonacionalizmit dhe patriotizmit kushtetues. Ndryshe nga etnonacionalizmi, i cili bazohet në identifikimin etnik të qytetarëve, patriotizmi kushtetues nënkupton respektimin e kushtetutës dhe ligjeve që rrjedhin prej saj, pra vlerave dhe parimeve, si demokracia, të drejtat e njeriut, shteti ligjor dhe barazi para ligjit. Hulumtimi tregoi se te serbët në veri të Kosovës dhe te shqiptarët në Luginën e Preshevës dominon etnonacionalizmi, i cili është pengesë për vendosjen e patriotizmit kushtetues, i cili është model legjitimues për krijimin e një shteti. sundimi i ligjit , integriteti i institucioneve dhe publiku i lirë.

Dimensioni i dytë i Matricës është i lidhur me të parën dhe ka të bëjë me identitetet sociale të qytetarëve, të cilët ndodhen në vazhdimësinë e identiteteve të trashëguara dhe të fitua-

ra. Identitete të trashëguara janë ato identitete, të cilat fitohen nga familja dhe komuniteti. Refuzimi i tyre është mëkat ndaj komunitetit apo familjes. Më shpesh bëhet fjalë për identitete të lidhura me përkatësinë etnike dhe fetare. Përballë tyre janë identitetet e fituara, të cilat njeriu i fiton gjatë jetës dhe karrierës së tij nëpërmjet vetëekzaminimit të tij. Hulumtimi që u krye flet për dominimin e identiteteve të trashëguara, para së gjithash, etnofiletike, të cilat e vënë në plan të parë identitetin fetar dhe/ose etnik, dhe pas tyre qëndrojnë identitetet e mbetura, të cilat lidhen me rajonin, qytetin dhe profesionin.

Dimensioni i tretë në nivelin e Matricës i referohet militarizmit sulmues, d.m.th. gatismëria për të mbështetur luftën si një mjet për ricaktimin e kufijve dhe korigjimin e padrejtësive të kryera ndaj popullit "të tyre". Për dallim nga militarizmi, ekziston bashkëpunimi ndëretnik dhe ndërshtetëror i bazuar në anëtarësimin në shoqata rajonale dhe ndërkombëtare, d.m.th. duke respektuar standardet ndërkombëtare. Hulumtimi tregoi praninë e tendencave, në një masë disi më të madhe tek të anketuarit nga zona e Luginës së Preshevës, për të mbështetur militarizmin sulmues.

Dimensioni i katërt ka të bëjë me komponentin emocional të raportit ndërmjet shqiptarëve dhe serbëve ndërmjet afërsisë emocionale dhe distancës. Hulumtimi i kryer flet për ekzistimin e barrierave, përkatësisht distancën emocionale ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve në zonën e Luginës së Preshevës, në veri të Kosovës, në Kosovë dhe në Serbi.

Dimensioni i pestë i Matricës i referohet rrjeteve sociale të shqiptarëve dhe serbëve. Nga njëra anë, ekziston një nivel personal i rrjetëzimit, dhe nga ana tjetër, rrjetëzimi i bazuar në lidhje profesionale ose biznesi. Gjetjet e këtij hulumtimi tregojnë se ekziston një lidhje në planin personal, ndërsa ato biznese dhe profesionale janë pothuajse inekzistente.

Dimensioni i gjashtë ka të bëjë me komunikimin mediatik, i cili është nga njëra anë midis joprofesionalizmit mediatik, pra pranisë së propagandës, e cila përforcon urrejtjen dhe stereotipet etnike, dhe nga ana tjetër, diskutimin mediatik në të cilin media heton, analizon, vë në dyshim dhe moderon dialogun ndërmjet palës shqiptare dhe asaj serbe. Analiza e përmbajtjes tregoi se ka një ndarje mediatike në shumicën e mediave, pra se mediat janë në mbrojtje të etno-kombeve dhe jo të profesionit të gazetarit.

Dimensioni i shtatë ka të bëjë me funksionimin e kornizës institucionale, e cila ka për detyrë të përfaqësojë dhe mbrojë interesat e pjesëtarëve të komuniteteve kombëtare ose jo. Hulumtimet tregojnë se ekziston një shkallë e ulët e kënaqësisë me funksionalitetin e kornizës institucionale të vendbanimit kur bëhet fjalë për serbët nga veriu i Kosovës, pra shqiptarët nga Lugina e Preshevës.

Dimensioni i tetë i referohet qëndrimit për cilësinë e jetës, gjegjësisht mundësinë që banorët e veriut të Kosovës dhe të Luginës së Preshevës të përmbushin të drejtat e tyre si pjesëtarë të bashkësisë kombëtare. Hulumtimi tregoi se në rastin e veriut të Kosovës dhe Luginës së Preshevës, ka pakënaqësi të madhe me cilësinë e jetës dhe mundësitë për të ushtruar të drejtat si pjesëtarë të komuniteteve kombëtare.

Dimensioni i nëntë i Matricës ka të bëjë me identifikimin e anëtarëve të bashkësive kombëtare me hapësirën etnike në të cilën komuniteti “jeton në shumicë”, që rezulton në etnoizolim dhe mbyllje, në vend të preferencës për forma gjithëpërfshirëse të autonomisë kombëtare të komunitetit. Hulumtimi tregoi se në mesin e të anketuarve ka një preferencë ndaj etnoizolimit.

Nëntë dimensionet e përmendura brenda Matricës paraqesin një instrument analitik për monitorimin e marrëdhënieve etnike ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve, por edhe kontekstin social në të cilin lindin dhe zhvillohen marrëdhëniet shqiptaro-serbe.

Baza e instrumentit të monitorimit është një qasje sociologjike, e cila fokusohet në vështrimin e tranzicionit nga etno-komuniteti në shoqërinë (civile), e cila ka nevojë për një shtet, i cili mbështetet në shtetin e së drejtës, integritetin e institucioneve dhe një publik demokratik.

Për të kuptuar konceptin teorik me një shtrirje të rregullt, që na shërben për të sistemuar mbledhjen e gjetjeve të kërkimit, mund të jetë e dobishme matrica analitike e integritetit të një shoqërie demokratike dhe autoritare, e krijuar si rezultat i kërkimit të integritetit. Origjina e tij bazohet në të njëjtën bazë teorike dhe është e dobishme për të kuptuar logjikën e natyrës së monitorimit.

Bëhet fjalë për ndarje në një shoqëri demokratike, e cila për nga karakteristikat e saj është shembull i një shoqërie të bazuar në solidaritet organik, ose një shoqëri autoritare e bazuar në solidaritet mekanik. Krahas ndarjes së lartpërmendur, vërehet një ndarje e bazuar në parimin e autonomisë dhe autoritarizmit, pastaj formalitetin dhe procedurën, kundrejt pushtetit dhe arbitraritetit, por edhe subjektiv në kuptimin e aktivizmit dhe individualizimit, apo objektivizimit në kuptimin e pasivitetit dhe nënshtrim ndaj kolektivit.

Kjo matricë, si çdo tjetër, është në mënyrë ideale një shembull tipik që nuk përfshin nuancat “gri”.

Tabela 1. Matrica analitike e integritetit të shoqërisë demokratike dhe autoritare

	Integriteti i një shoqërie demokratike	Integriteti i një shoqërie autoritare
Lloji i organizimit shoqëror	Shoqatat pjesëmarrëse	Një komunitet besnikërie dhe lidhshipi
Një lloj solidariteti	Interesat	Emocione, traditë
Rregullatori	Norma	Fuqia
Kuadri rregullator	Institucionet	Vullneti
Marrja e vendimeve	Shqyrtimi në nivel publik	Zhvatje nga një lider ose një pakicë e fuqishme
Lloji i zgjedhjes	Zgjedhja e zgjedhjeve	Zgjedhjet aklamative
Kush zgjedh	Qytetar	Mbështetëse
Kë zgjedhin?	Përfaqësimet institucionale të interesave	Liderët dhe/ose lëvizjet mijëvjeçare
Komunikimi	Media e lirë	Industria e populizmit

Konkluzione

- 1. Dominimi i etnonacionalizmit:** Hulumtimet tregojnë se si në veri të Kosovës ashtu edhe në Luginën e Preshevës dominon etnonacionalizmi, i cili kufizon mundësinë e zhvillimit të vlerave të përbashkëta të bazuara në identitetin qytetar. Ky fenomen ndikon fuqishëm në formësimin e perceptimeve dhe marrëdhënieve ndëretnike.
- 2. Mungesa e besimit në institucionet:** Të anketuarit në të dy rajonet shprehin një nivel të konsiderueshëm mosbesimi ndaj institucioneve, veçanërisht ndaj atyre që kanë të bëjnë me të drejtat e komuniteteve joshumicë dhe pakicë. Kjo kontribuon në ndjenjën e marginalizimit dhe thellon ndarjet etnike.
- 3. Polarizimi i medias:** Media në të dy rajonet është një faktor kyç në ruajtjen e stereotipeve dhe rritjen e tensioneve. Raportimi i njëanshëm i ngjarjeve shpesh kontribuon në krijimin e narrativave negative.
- 4. Barrierat ekonomike dhe sociale:** Diskriminimi në punësim, aksesin e kufizuar në burime dhe arsimin joadekuat e ndërlikojnë më tej vendosjen e besimit të ndërsjellë.
- 5. Izolimi i komuniteteve:** Izolimi fizik dhe simbolik, nëpërmjet etno-hapësirave, kontribuon në ruajtjen e injorancës reciproke dhe parandalon krijimin e lidhjeve organike ndërmjet komuniteteve.

Rekomandime

Për Komunitetet

1. **Promovimi i dialogut ndërkulturor:** Organizimi i forumeve të rregullta, punëtorive dhe ngjarjeve kulturore që përfshijnë anëtarë të të dy komuniteteve.
2. **Forcimi i lidhjeve profesionale:** Iniciativat që inkurajojnë ndërmarrjet e përbashkëta të biznesit dhe rrjetëzimin në nivel ekonomik mund të kontribuojnë në thyerjen e stereotipeve.
3. **Njohuri mediatike dhe fushata kundër stereotipeve:** Programe edukative mbi rolin e medias në formësimin e qëndrimeve dhe fushatave që promovojnë raportim objektiv dhe gjithëpërfshirës.

Për shtetet dhe institucionet

1. **Reforma e sistemit arsimor:** Integrimi i programeve që nxisin mirëkuptimin ndërkulturor, veçanërisht në zonat me tensione të theksuara etnike.
2. **Mbështetje për zhvillimin e institucioneve lokale:** Rikthimi i besimit përmes transparencës dhe përfshirjes së pjesëtarëve të komuniteteve pakicë në punën e institucioneve.
3. **Integrimi ekonomik:** Programet e subvencionimit për biznese të përbashkëta dhe projekte infrastrukturore që lidhin veriun e Kosovës dhe jugun e Serbisë.

Për Organizatat Ndërkombëtare

1. **Monitorimi i mediave dhe institucioneve:** Një rol më aktiv i aktorëve ndërkombëtarë në monitorimin dhe raportimin për shkeljet e të drejtave të njeriut dhe diskriminimin.
2. **Mbështetje financiare dhe teknike për iniciativat e pajtimit:** Mbështetje për projekte që synojnë zvogëlimin e tensioneve etnike përmes kulturës, sportit dhe arsimit.

Qëllimet afatgjata

1. **Krijimi i një "ure etnike":** Krijimi i partneriteteve të qëndrueshme midis aktorëve kryesorë në rajon për të promovuar stabilitetin dhe zhvillimin.
2. **Transformimi i identitetit:** Kalimi nga identitetet etnike dominuese në identitetin qytetar dhe profesional si bazë për marrëdhëniet e ardhshme.

PËRMBAJTJA

RRETH PROJEKTIT.....	5
HULUMTIMI I OPINIONIT PUBLIK.....	6
Mostër Lugina e Preshevës.....	6
Shembulli i veriut të Kosovës	7
Koncepti i kombit.....	8
Identitetet sociale.....	12
Qëndrimi për militarizmin sulmues.....	15
Ndjenjat për njëri-tjetrin	17
Problemet dhe zgjidhjet	23
RAPORTI I FOKUS GRUPIT	25
Korniza metodologjike	25
Fokus grupit - Lugina e Preshevës.....	25
Fokus grupi i veriut të Kosovës.....	27
Vëzhgimet paraprake:.....	29
ANALIZA E RAPORTIMIT MEDIATIK.....	30
Monitorimi i raportimit të mediave në Serbi (RTS1 dhe portali www.bujanovacke.co.rs).....	31
ANALIZA E MBULIMIT MEDIATIK NË KOSOVË	38
PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME	57
Konkluzione	60
Rekomandime	61